

Instituut voor de nationale rekeningen

Analyse van de prijzen
Jaarverslag 2019 van het Instituut
voor de nationale rekeningen

Deel III. Analyse van de marktwerking van de
aardappelkolom in België

Prijzenobservatorium

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Vooruitgangstraat 50

1210 Brussel

Ondernemingsnr: 0314.595.348

○ 0800 120 33 (gratis nummer)

○ <https://economie.fgov.be>

Verantwoordelijke uitgever:

Regis Massant

Voorzitter a.i. van het Directiecomité

Vooruitgangstraat 50

1210 Brussel

Meer informatie:

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Peter Van Herreweghe

Vooruitgangstraat 50

1210 Brussel

Tel.: +32 2 277 83 96

E-mail: Peter.Vanherreweghe@economie.fgov.be

Internetversie

Inhoudstafel

Inhoudstafel.....	3
III. Analyse van de marktwerking van de aardappelkolom.....	4
Inleiding	4
III.1 Schema van de aardappelkolom	5
III.2 De primaire productie.....	7
III.2.1 Algemene situering.....	7
III.2.2 Economisch belang van de aardappelteelt.....	7
III.2.3 Aantal telers en gecultiveerde oppervlakte.....	8
III.2.4 Variëteiten, rendementen en productie	10
III.2.5 Evolutie van de producentenprijzen	12
III.2.6 Prijzenevolutie in de aardappelkolom.....	16
III.2.7 Rendabiliteit van de aardappelteelt in België	19
III.3 Economisch belang van de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen.....	22
III.3.1 Evolutie van het aantal ondernemingen.....	23
III.3.2 Totale omzet.....	24
III.3.3 Werkgelegenheid	24
III.4. Marktwerking van de industrie en groothandel in aardappelen.....	25
III.4.1 Marktwerking van de industrieën van de aardappelkolom	26
III.4.2 Marktwerking voor diensten in de aardappelkolom.....	27
III.5. Productie, consumptie en buitenlandse handel van de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen.....	29
III.5.1 Evolutie van de productie in de aardappelindustrie.....	29
III.5.2 Consumptie van aardappelen en verwerkte aardappelproducten in België.....	30
III.5.3 Buitenlandse handel	31
III.6. Kostenstructuur en financiële analyse	34
III.6.1 Analyse van de kostenstructuur van de industrieën en de groothandel in de aardappelkolom	34
III.6.2 Financiële analyse van de industrieën en van de groothandel in de aardappelkolom	34
Focus: Financiële analyse per onderneming van de aardappelkolom	40
III.7 Conclusie.....	42
Lijst van afkortingen.....	44
Bijlagen.....	46
Bijlage 1: Rendabiliteit van de teelt van bewaaraardappelen, extrapolatie voor de jaren 2018 en 2019	46
Bijlage 2: Indicatoren van de screening van de marktwerking	48
Bijlage 3: Berekening van de ratio's van rendabiliteit, solvabiliteit en liquiditeit	49
Bijlage 4: Indicatoren van het model van Thomson-Reuters	50

III. Analyse van de marktwerking van de aardappelkolom

Inleiding

De aardappelkolom is relatief gezien een belangrijke sector binnen de Belgische economie. België is immers koploper voor de uitvoer van diepgevroren aardappelbereidingen.¹ Bovendien is (in waarde omgerekend) de aardappelteelt goed voor 7 % van de Belgische landbouwproductie.² Eindproducten op basis van aardappelen vertegenwoordigen gemiddeld 7 % van de Belgische voedselproductie en 11 % van de Belgische export van voedingsproducten.³

In de jaarlijkse studies van het Prijzenobservatorium over de marktwerking in België worden de sectoren van de verwerking en de handel in aardappelen en aardappelproducten vermeld als sectoren met potentiële marktwerkingsproblemen.⁴ Algemeen worden deze sectoren gekenmerkt door een zeer grote stabiliteit en, een aantal onder hen, door een verregaande concentratie van marktaandelen van de bedrijven.

Deze studie onderzoekt de marktwerking in de aardappelkolom. Daarbij worden de verschillende schakels van de keten bestudeerd, waarin vijf verschillende sectoren onderscheiden kunnen worden: de aardappelteelt (NACE 01130); de verwerking en bewaring van aardappelen (NACE 10311); de productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312); groothandel in consumptieaardappelen (NACE 46311); en groothandel in aardappelproducten (NACE 46382). De link met de sector van de eetgelegenheden en de detailhandel werd niet onderzocht.

In werkelijkheid is er niet één aardappelkolom, maar zijn er meerdere. Elk type eindproduct (verse consumptieaardappelen, gekoelde of diepgevroren frieten, chips) wordt namelijk vervaardigd vanuit een specifieke aardappelvariëteit. Bij de handel in verse aardappelen dient men ook een onderscheid te maken tussen vroege aardappelen en bewaaraardappelen, dewelke elk uit verschillende variëteiten worden geproduceerd. Voorts dient nog de sector van de pootaardappelproductie vermeld te worden. Elk van deze deelsectoren maakt gebruik van een of meerdere eigen kringlopen. In dit onderzoek is deze diversiteit van sectoren voor zover mogelijk in aanmerking genomen, naar gelang van de beschikbare gegevens.

In het eerste hoofdstuk wordt de aardappelkolom als geheel besproken. In het daaropvolgende hoofdstuk wordt de landbouwkundige zijde van de sector belicht: omvang van de teelt en evolutie ervan, productie en rendement, verhouding tussen landbouwers en handelaars, ontvangen prijzen en rendabiliteit. In hetzelfde hoofdstuk komen ook de prijzen van de andere schakels van de keten aan bod, met name de industrie- en consumptieprijzen. Het derde hoofdstuk handelt over het economische belang van de aardappelverwerking. In het vierde hoofdstuk worden de resultaten voorgesteld van de studie van het Prijzenobservatorium over de marktwerking in de NACE-sectoren van de aardappelkolom (behalve de sector primaire productie). Het daaropvolgende onderdeel neemt de bevoorradingsstromen van de aardappel onder de loep volgens de macro-economische aggregaten (productie, binnenlands verbruik en buitenlandse handel). Tot slot gaat in het laatste hoofdstuk de aandacht uit naar de financiële gezondheid van de aardappelkolom.

Dit onderzoek werd in januari 2020 afgesloten, met de toen beschikbare statistieken. In het kader van dit onderzoek werden gesprekken gevoerd met de secretaris-generaal van de beroepsorganisatie Belgapom en met de coördinator van de Filière wallonne de la pomme de terre (Fiwap) kwamen het onderzoek ten goede.⁵

¹ <https://www.belgianpotatoproducts.com/nl>

² Gemiddelde 2015-2018 (Statbel).

³ Bron: PRODCOM, Eurostat

⁴ [Etude sur le fonctionnement des marchés en Belgique 2017 \(Observatoire des prix\)](#). Deze jaarlijkse studies steunen op de NACE-sectorenclassificatie (NACE: Activiteitsnomenclatuur van de Europese Gemeenschap).

⁵ De auteurs bedanken de heren Romain Cools en Pierre Lebrun voor hun antwoordbereidheid en voor de door hen verstrekte kostbare informatie.

III.1 Schema van de aardappelkolom

In onderstaand schema worden de grote stromen van de aardappelproductie weergegeven. In de keten treden meerdere actoren op die ervoor zorgen dat verse of diepgevroren producten op basis van aardappelen worden gemaakt.

Bovenop de ruime invoer produceert België zelf ook veel aardappelen. Op basis van de btw- statistieken blijkt dat het grootste deel van de landbouwproductie van aardappelen passeert via groothandelaars (NACE 46311), hoewel volgens de vertegenwoordigers van de aardappelkolom (Fiwap en Belgapom) de rechtstreekse verkoop aan de aardappelindustrie steeds meer aan belang wint. De Europese activiteitenomenclatuur maakt onderscheid tussen twee deelsectoren binnen de aardappelindustrie, met name de verwerking en conservering van aardappelen (NACE 10311, die betrekking heeft op niet-diepgevroren producten) en de productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312). Wat betreft de versmarkt, kan nog verwezen worden naar de directe verkoop van producent aan consument (bv. verkoop op de boerderij), welke een toenemend succes kent, maar een nichemarkt blijft.

De industrie verwerkt de aardappelen tot diepgevroren aardappelbereidingen (zoals bijv. frieten) of niet-diepgevroren aardappelbereidingen (zoals chips, pureevlokken of vers verkochte aardappelen in de kleinhandel). Deze producten worden vervolgens op de binnenlandse markt verkocht (eventueel via de groothandel) in de kleinhandel of in hotels, restaurants en cafés (horeca). Een deel van de verwerkte aardproducten wordt uitgevoerd. Een deel van het afval kan gebruikt worden als voedermiddel voor dieren. Daarnaast kunnen aardappelen ook gebruikt worden als grondstof in de zetmeelsector.

Schema van de aardappelkolom

Bron: Prijzenobservatorium.

Bepaalde grote groepen (zoals bijv. Clarebout) bezitten bedrijven die in verschillende schakels van de keten actief zijn. Veel transacties worden binnen eenzelfde groep afgesloten. Er zijn onder meer aanzienlijke groepsinterne transacties tussen de takken industriële productie en groothandel.⁶ Hieruit volgt dat de Nace – classificatie niet volledig de economische realiteit. Andere aardappelverwerkers (zoals Lutosa of Agristo) doen een beroep op een groothandelsbedrijf buiten hun groep (zoals Iglo) om hun productie af te zetten op de binnen- en buitenlandse markt.

⁶ Volgens de websites van deze bedrijven.

Ook zijn er binnen de industriële sectoren van de keten transacties tussen de aardappelverwerkende bedrijven onderling (NACE 10311 en NACE 10312), die wellicht kunnen worden verklaard door de verkoop van half-afgewerkte producten. Meerdere bedrijven staan dan elk in voor een bepaalde stap van het verwerkingsproces van aardappelen, van de rechtstreekse aankoop van aardappelen bij de landbouwers, tot de commercialisatie van aardappelbereidingen.

Ook de grootdistributie is een voornamelijk klant van de aardappelverwerkende sector. Ook de horeca koopt een deel van de productie van aardappelbereidingen.

Het overgrote deel van de productie van de aardappelverwerkende bedrijven wordt geëxporteerd (80 %-90 %, volgens de vertegenwoordigers van de sector). De buitenlandse markt wordt ondersteund door een toenemende vraag wereldwijd naar aardappelbereidingen.

III.2 De primaire productie

III.2.1 Algemene situering

De aardappelteelt, ongeacht of die gericht is op verse consumptie, verwerking of pootgoedproductie, wordt op gebied van prijzen of productie door geen enkele Europese maatregel gesteund in het raam van de Gemeenschappelijke ordening der landbouwmarkten (GMO). Voor de aardappel is geen enkele GMO tot stand gebracht en de aardappel is niet opgenomen in de huidige integrale GMO, ingevoerd in 2013, hetgeen inhoudt dat bij zware marktontregelingen geen enkele uitzonderingsmaatregel kan worden getroffen. De aardappel is de enige grote teelt waarvoor geen enkele bijzondere maatregel tot marktbeheer van toepassing is. De Europese Commissie heeft evenmin een opvolgingsprocedure voor de markten en prijzen in het leven geroepen, zoals voor andere teelten wel is gedaan.

Op nationaal niveau worden de telers vertegenwoordigd door de landbouworganisaties Algemeen Boerensyndicaat (ABS), Boerenbond (BB) en la Fédération Wallonne de l'Agriculture (FWA) en ondersteund door twee vzw's: in het Vlaams Gewest door het Interprovinciaal Proefcentrum voor Aardappelteelt (PCA) en in het Waals Gewest door de Fiwap (waarvan de Raad van Bestuur ook vertegenwoordigers van R&D, plantenkwekers, handel en industrie omvat) in samenwerking met INAGRO.

Inkopers en verwerkers worden vertegenwoordigd door hun nationale koepel, Belgapom.

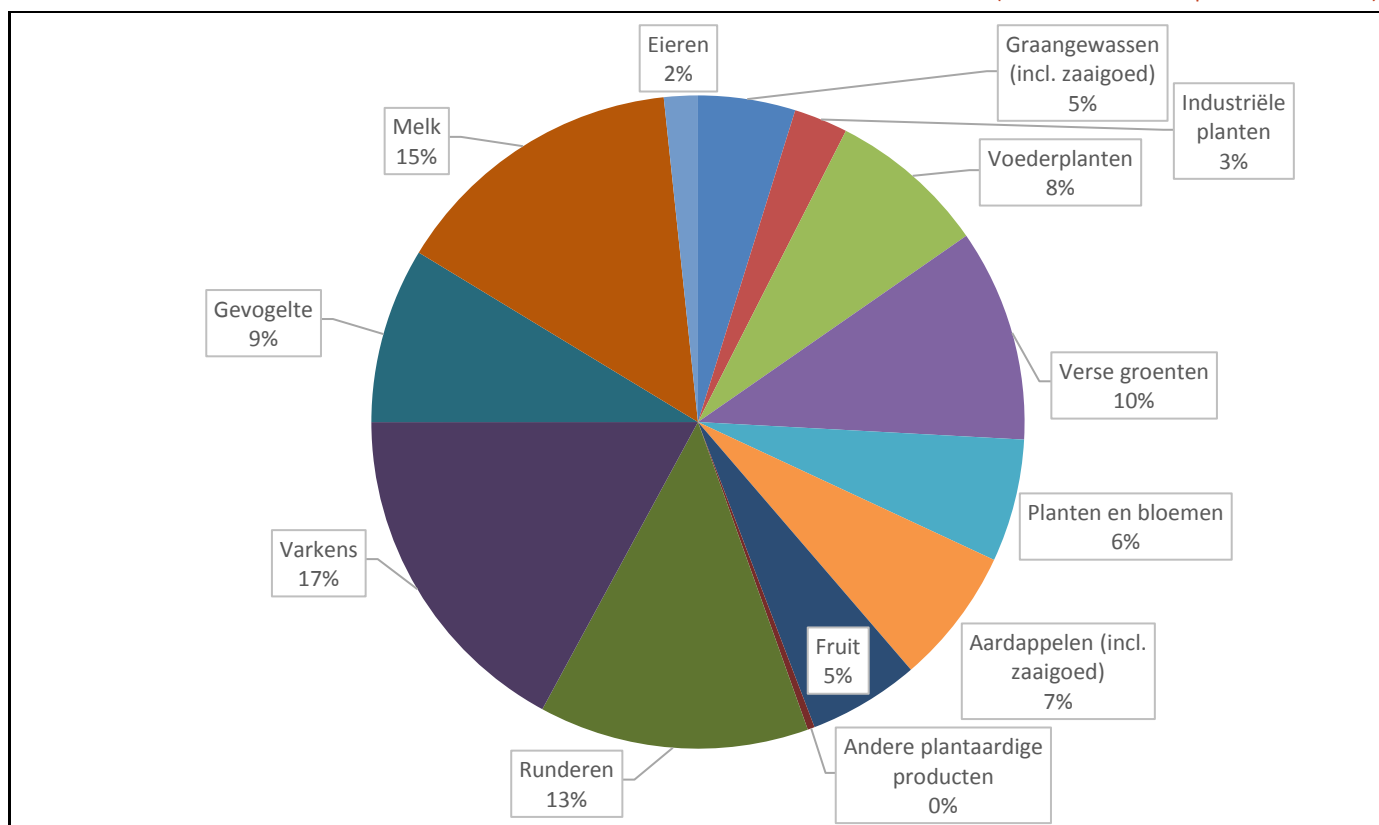
III.2.2 Economisch belang van de aardappelteelt

In de periode 2015-2018 was de aardappelteelt goed voor gemiddeld 7 % van de totale waarde van de Belgische landbouwproductie, of 15,2 % van de gewasproductie (voedergewassen en weiland inbegrepen). De aardappelteelt levert bijvoorbeeld meer waarde dan de productie van graangewassen en fruit samen. Het relatieve belang van de aardappelteelt is groter in Wallonië dan in Vlaanderen. Volgens de gewestelijke landbouwrekeningen opgesteld door Statbel is de aardappelteelt in Wallonië goed voor 20 % van de waarde van de gewasproductie en voor 10 % van de waarde van de totale productie, tegenover respectievelijk 12 % en 5 % in Vlaanderen. Uitgedrukt in oppervlakte, heeft de aardappelsector een aandeel van 6,6 % in de totale landbouwoppervlakte in België (gemiddelde 2015-2018), en dit aandeel komt uit op 8% in Vlaanderen en 5,4% in Wallonië.

De evolutie van de waarde van de aardappelproductie kent een opvallend grote variabiliteit, die voornamelijk terug te brengen is tot rendements- en prijsfactoren (zie lager). Daardoor schommelt het aandeel van de aardappelteelt in de totale waarde van de gewasproductie ook aanzienlijk van jaar tot jaar (zie grafiek 1).

Grafiek 1. Verdeling van de productiewaarde van de Belgische landbouwproductie, uitgesplitst volgens productie

(Gemiddelde over de periode 2015-2018)

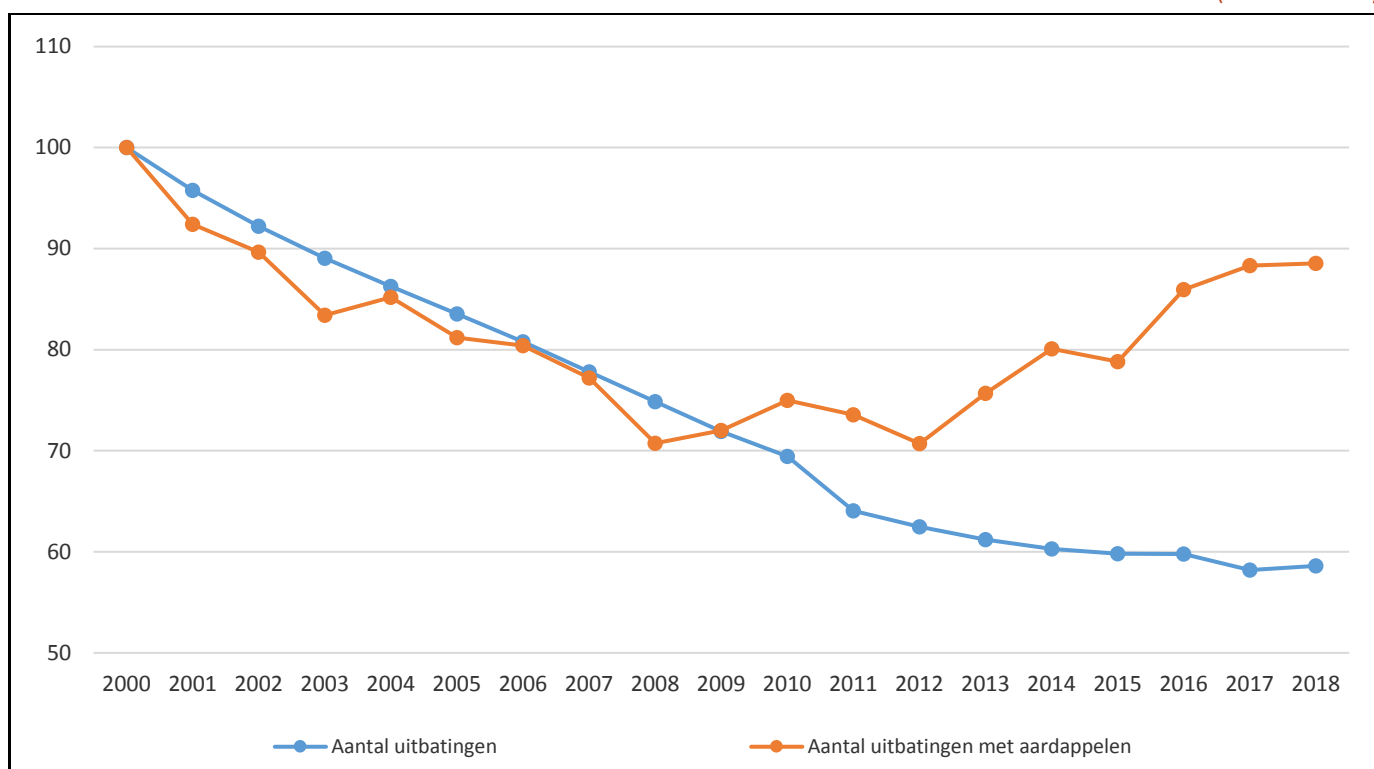
Bron: FOD Economie, Statbel.

III.2.3 Aantal telers en gecultiveerde oppervlakte

Het aantal landbouwbedrijven dat in België aardappelen teelt kent een toename sedert 2012 (+25,2 % tussen 2012 en 2018), ondanks de voortdurende inkringing van het totaal aantal landbouwbedrijven (grafiek 2). In 2018 bevond 66 % van de aardappeltelende bedrijven zich in Vlaanderen (8.801 bedrijven), 34 % in Wallonië (4.462 bedrijven).

Grafiek 2. Evolutie van het totaal aantal landbouwbedrijven en van het aantal aardappeltelende bedrijven tussen 2000 en 2018

(Index 2000=100)

Bron: FOD Economie, Statbel.

Aangaande het aantal landbouwbedrijven moet worden opgemerkt dat de helft van de 13.263 aardappeltelende bedrijven (in 2018) minder dan 5 ha bebouwen (en nagenoeg 80 % bebouwt minder dan 10 ha). In 2018 werd in heel België 50 % van de met aardappelen beteelde oppervlakte bewerkt door minder dan 5 % van de aardappeltelende bedrijven, en 20 % ervan werd bebouwd door 1 % van de bedrijven.⁷

Qua teeltoppervlakte werd in België in 2018 op 93.331 ha aardappelen verbouwd, op een totaal van 1,3 miljoen ha landbouwareaal (Statbel).⁸ Sinds een vijftiental jaar kent deze teeltoppervlakte een opwaartse tendens (grafiek 3). De teeltoppervlakten waren nog nooit zo uitgestrekt als in 2018, en schattingen voor 2019 wijzen erop dat een nieuw hoogtepunt zal worden bereikt.⁹

De teelt van bewaaraardappelen overheerst veruit, vermits bewaaraardappelen 89 % van de met aardappelen beteelde oppervlakten beslaan (83.455 ha in 2018). Daarna volgen vroege aardappelen (8 %, of 389 ha), en pootaardappelen (3 %, of 2.487 ha).

Bewaaraardappelen lopen zowat gelijk op in Vlaanderen en Wallonië. Daarentegen zijn vroege aardappelen een vrijwel uitsluitend Vlaamse specialiteit (99 % van de met vroege aardappelen bebouwde arealen). Ook pootaardappelen worden voornamelijk geteeld in Vlaanderen (59 % van het teeltoppervlak). Doch is de pootaardappelteelt in België zeer gering. Met name gaat het om een hooggespecialiseerde teelt en het in België gebruikte pootgoed komt hoofdzakelijk

⁷ Deze cijfers over het aantal aardappeltelers moeten echter in een bepaald perspectief worden geplaatst, aangezien ze gebaseerd zijn op de areaalaangiften van de landbouwers aan de regio's (GLB-aangiften). Sommige niet-aardappeltelers geven echter aardappelvelden aan die ze niet zelf verbouwen, maar verhuren aan aardappeltelers.

⁸ Volgens de federaties Fiwap/PCA zijn de teeltoppervlakten iets groter dan berekend door Statbel: 94.428 ha (tegenover 93.331 ha). Dit verschil valt wellicht te verklaren door dat bij de statistieken van Statbel de door Belgische landbouwers in het buitenland beteelde arealen niet mee in aanmerking zijn genomen.

⁹ Globaal genomen is de aardappelteelt vooral ten koste van de bietenteelt uitgebreid.

uit Nederland, via de verwerkingsindustrie. Bijgevolg zijn de Belgische aardappeltelers afhankelijk van de industriële sector voor de keuze van de te verbouwen aardappelsoort en voor de bevoorrading in pootaardappelen.

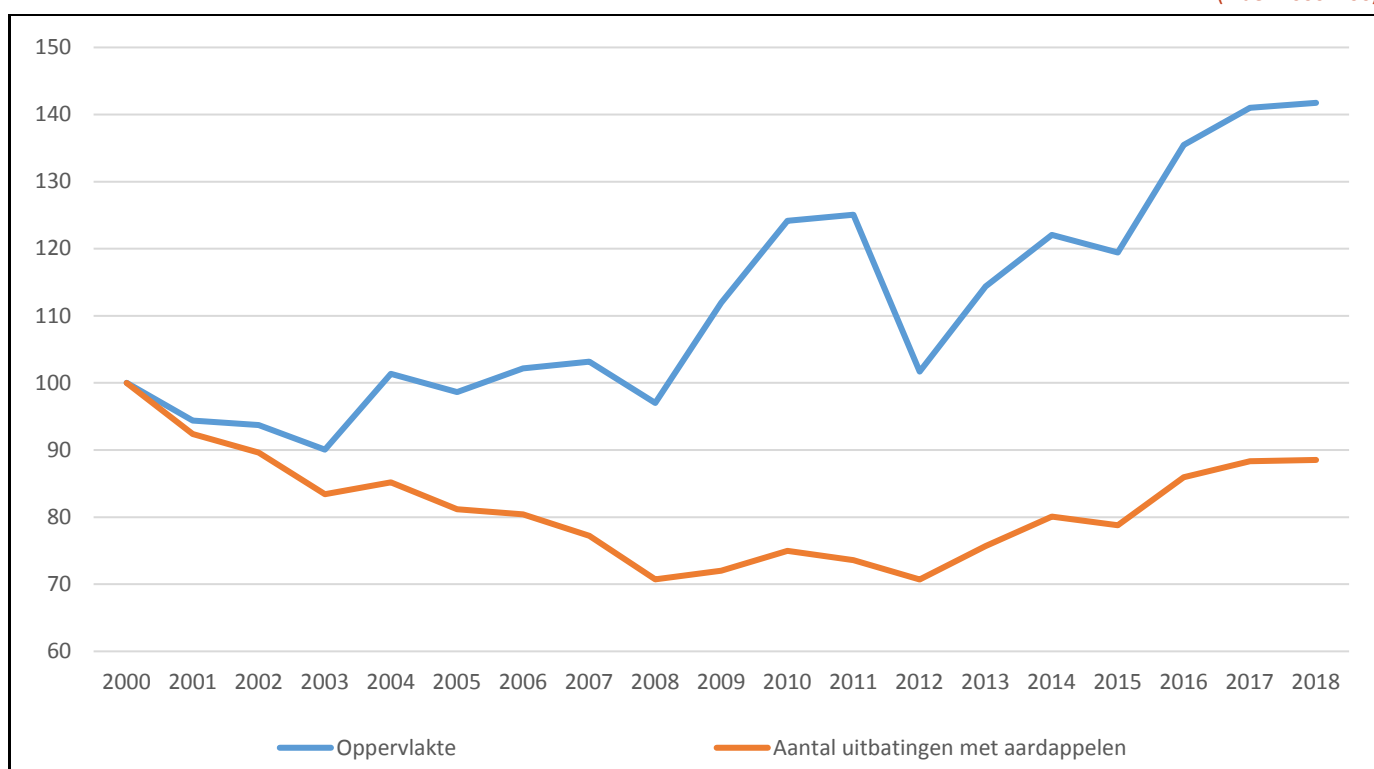
De voornaamste aardappelproducerende provincies zijn Oost- en West-Vlaanderen en Henegouwen. Deze drie provincies nemen 62 % van de met aardappelen bebouwde Belgische oppervlakte voor hun rekening.

Alles samen stond Vlaanderen voor 53 % van de teeltoppervlakte en Wallonië voor 47 % in 2018.

Voorts blijkt ook een concentratie van de teelt aan de gang te zijn, waarbij de gemiddelde teeltoppervlakte per landbouwbedrijf is gestegen van 4,1 ha in 2008 naar 7,0 ha in 2018¹⁰, wat overeenkomt met een stijging van de gemiddelde teeltoppervlakte met 5,5 % per jaar.

Grafiek 3. Evolutie van het aantal aardappeltelende bedrijven en van de met aardappelen bebouwde oppervlakte

(Index 2000=100)

Bron: FOD Economie, Statbel.

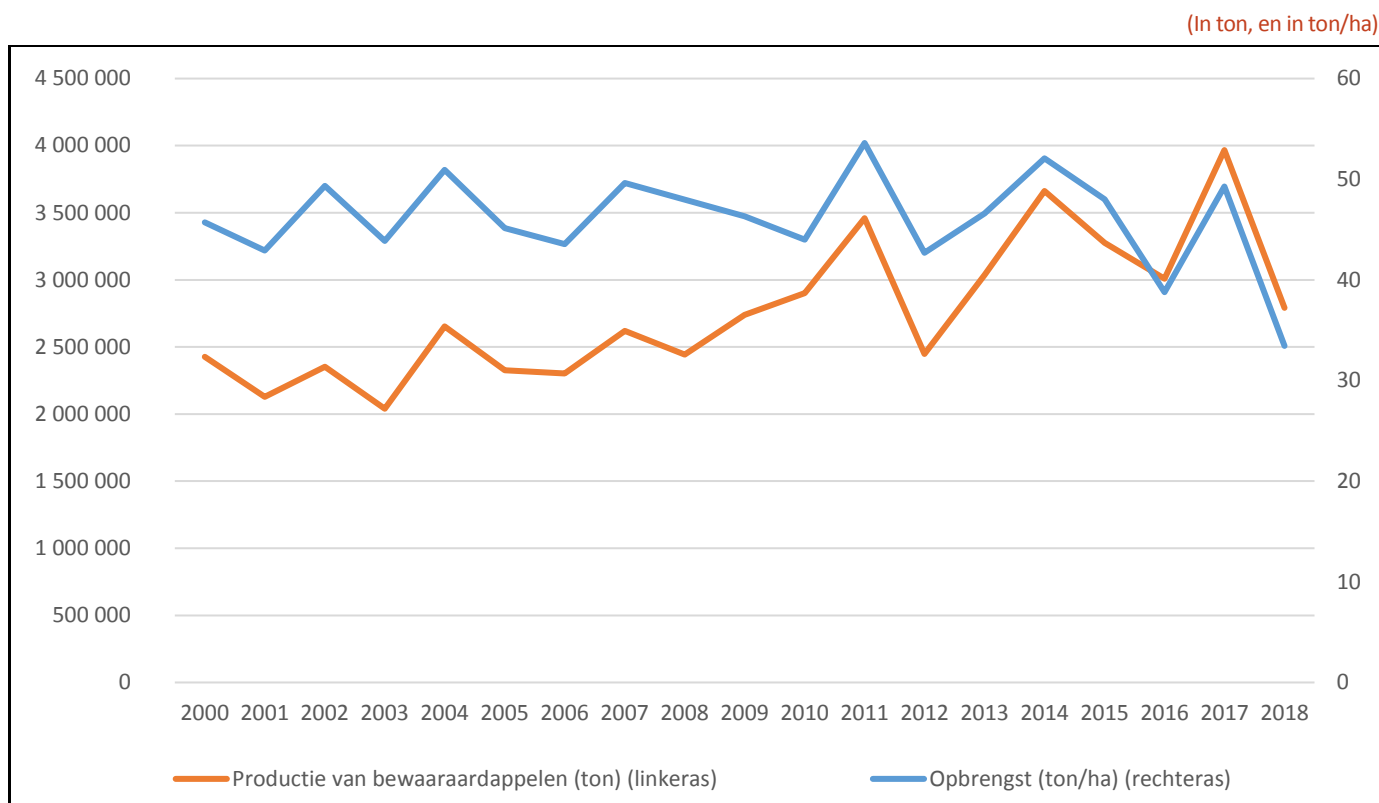
III.2.4 Variëteiten, rendementen en productie

Bij de bewaaraardappelen overheerste in het verleden duidelijk de variëteit Bintje. De voorbije jaren werd ze echter geleidelijk aan vervangen door andere variëteiten. Voor de verwerking van frieten gaat het om de Fontane, die thans de overheersende variëteit is. Deze variëteit is productiever (zie verder), zowel op het veld als in de fabriek, terwijl het een grote veelzijdigheid biedt. Volgens schattingen van de federaties Fiwap/PCA beslaat het Bintje nog slechts 20 % van de met bewaaraardappelen bebouwde teeltoppervlakken, tegenover nog 67 % 10 jaar geleden. De Fontane kende een omgekeerde evolutie, met name van 5 % naar 40 %. Andere variëteiten voor dit segment zijn : Challenger, Innovator en Markies. Voor de versmarkt zijn de belangrijkste rassen onder andere Nicola, Charlotte en Alegria. De meest geplante rassen voor de productie van chips tot slot zijn VR808 en Lady Claire.

De afgelopen 12 jaar lijken de bruto-rendementen (bruto veldopbrengst) te stagneren, of zelfs lichtjes terug te lopen. De productie kende een periode van sterke stijging tussen 2008 en 2014, als gevolg van de aanzienlijke toename van de teeltoppervlakten (grafiek 4).

¹⁰ De gemiddelde oppervlakte per aardappelteler is in realiteit waarschijnlijk nog hoger (zie voetnoot 8).

Grafiek 4. Evolutie van de rendementen en van de productie van bewaaraardappelen in België

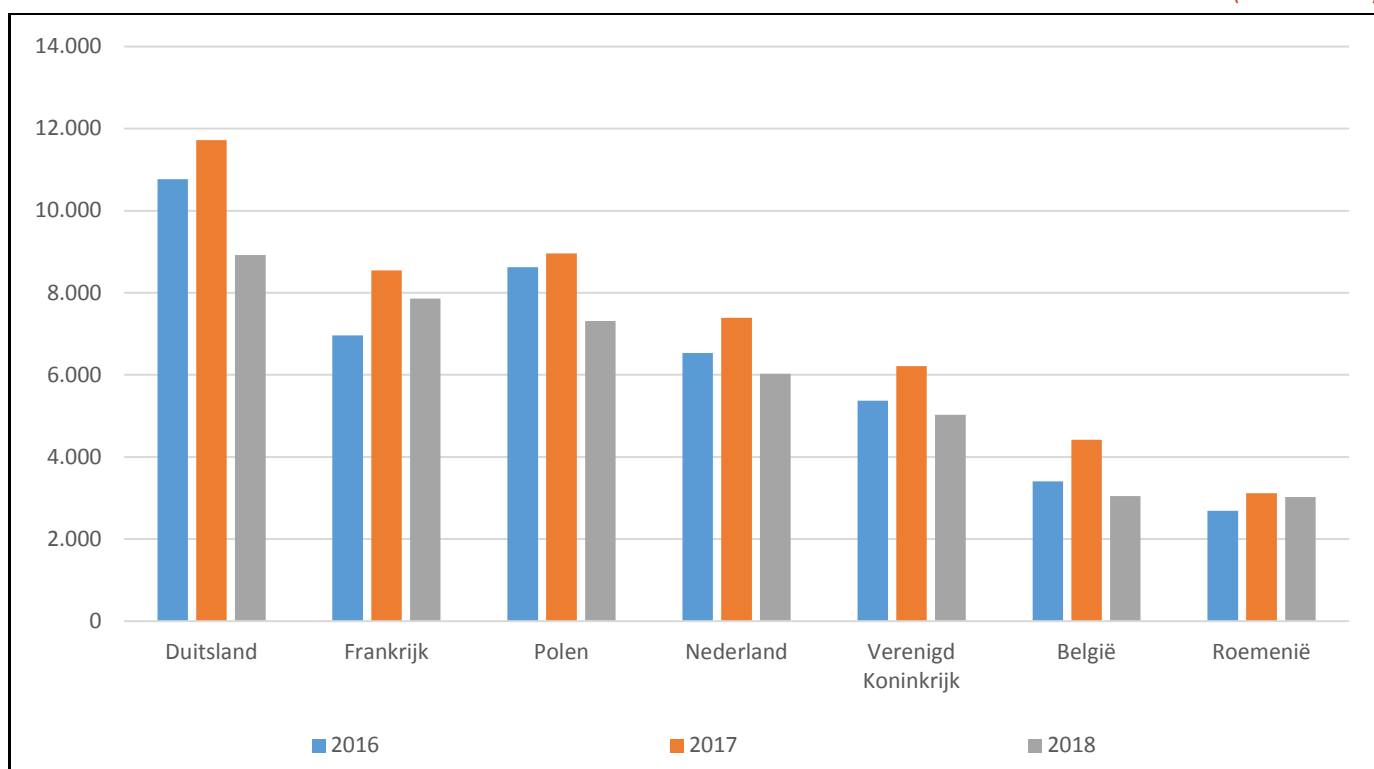

Bron: FOD Economie, Statbel.

België is de zesde grootste Europese producent, met 4,4 miljoen ton in 2017 (alle variëteiten samen, poot aardappelen inbegrepen), en iets meer dan 3 miljoen ton in 2018 (een zeer slecht oogstjaar in heel Europa als gevolg van de droogte).

Grafiek 5. Aardappelproductie in de voornaamste Europese productielanden

(In duizend ton)

Bron: Eurostat.

In 2018 werden in de Europese Unie aardappelen verbouwd op een teeltoppervlakte van 1,7 miljoen hectare, met andere woorden op 1,6 % van het akkerland. De aardappelproductie is sterk geconcentreerd in zeven landen van de Europese Unie.

In Nederland en in België bedroeg het landbouwareaal bestemd voor de aardappelteelt respectievelijk 15,8 % en 11,1 % van het akkerland. De totale met aardappelen bebouwde oppervlakte kromp in de Europese Unie met nagenoeg de helft tussen 2000 en 2018. Behalve in Frankrijk en België is in de andere landen van de Europese Unie (en dan vooral in Polen) de met aardappelen bebouwde oppervlakte fors gedaald.

Met een aandeel van 17,8 % had Polen in 2018 de grootste oppervlakte van aardappelvelden in de hele Europese Unie. Daarna volgden Duitsland (14,9 %), Frankrijk (11,8 %), Roemenië (9,9 %), Nederland (9,7 %), het Verenigd Koninkrijk (7,2 %) en België (5,5 %).

In 2018 produceerde de Europese Unie (EU-28) 52 miljoen ton aardappelen, oftewel een derde minder dan in 2000, onder meer door de teruggelopen productie in Polen. Duitsland was verantwoordelijk voor 17,2 % van de Europese aardappelproductie, vóór Frankrijk (15,2 %), Polen (14,3 %), Nederland (11,6 %), Verenigd Koninkrijk (9,7 %), België (5,9 %) en Roemenië (5,7 %). Deze zeven landen produceren nagenoeg 80 % van de aardappelen in de Europese Unie.

III.2.5 Evolutie van de producentenprijzen

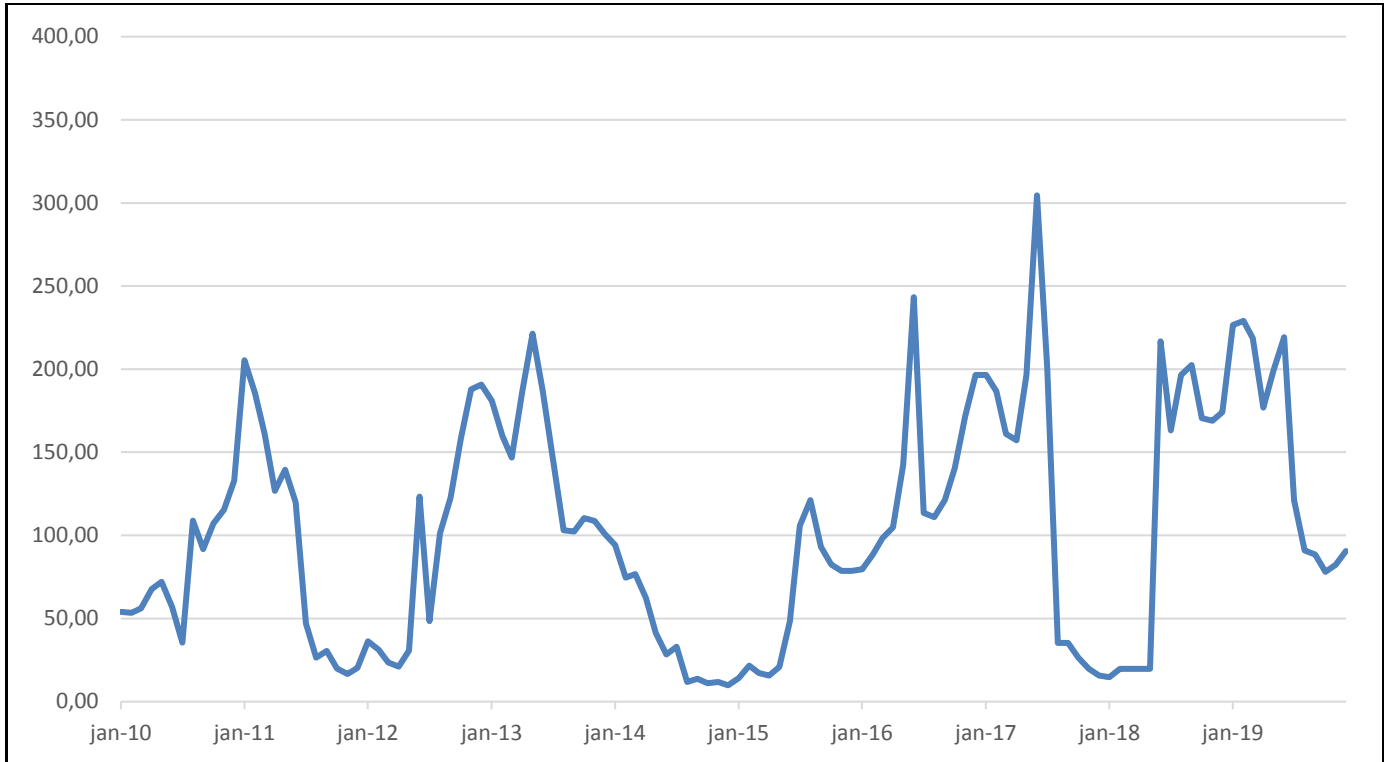
III.2.5.1 Producentenprijzen in België

Voor de opstelling van zijn statistieken over producentenprijzen steunt Statbel op de prijzen die door Fiwap/PCA worden geregistreerd op de vrije markt. Afhankelijk van de tijd van het jaar gaat het om de prijzen voor bewaaraardappelen (de prijs voor het Bintje, en sinds enige jaren ook de prijs van de Fontane), en vroege aardappelen in de perioden waar ze het enige of het overheersende type zijn op de markt (over het algemeen in juni en juli).

De prijs op de vrije markt schommelt sterk van jaar tot jaar en kan in de loop van het jaar zeer snel evolueren. De vrije markt geldt enkel voor bewaaraardappelen bestemd voor de industrie. Voor verse aardappelen of voor chips werkt de markt voornamelijk met contracten.

Grafiek 6. Evolutie van de aardappelprijzen op de vrije markt (bintje)

(Index 2010=100)

Bron: FOD Economie, Statbel.

Op de vrije markt in België worden twee noteringen opgenomen:

- Deze van Fiwap/PCA, die elke dinsdag ochtend plaatsvindt, na contactname met de inkopers, de industrie en de producent;
- Deze van Belgapom (Beroepsvereniging voor de Belgische aardappelhandel en –verwerking), de meest opgevolgde. Deze notering wordt elke vrijdag opgenomen en is gebaseerd op 8 kopers (4 verwerkers en 4 inkopers).

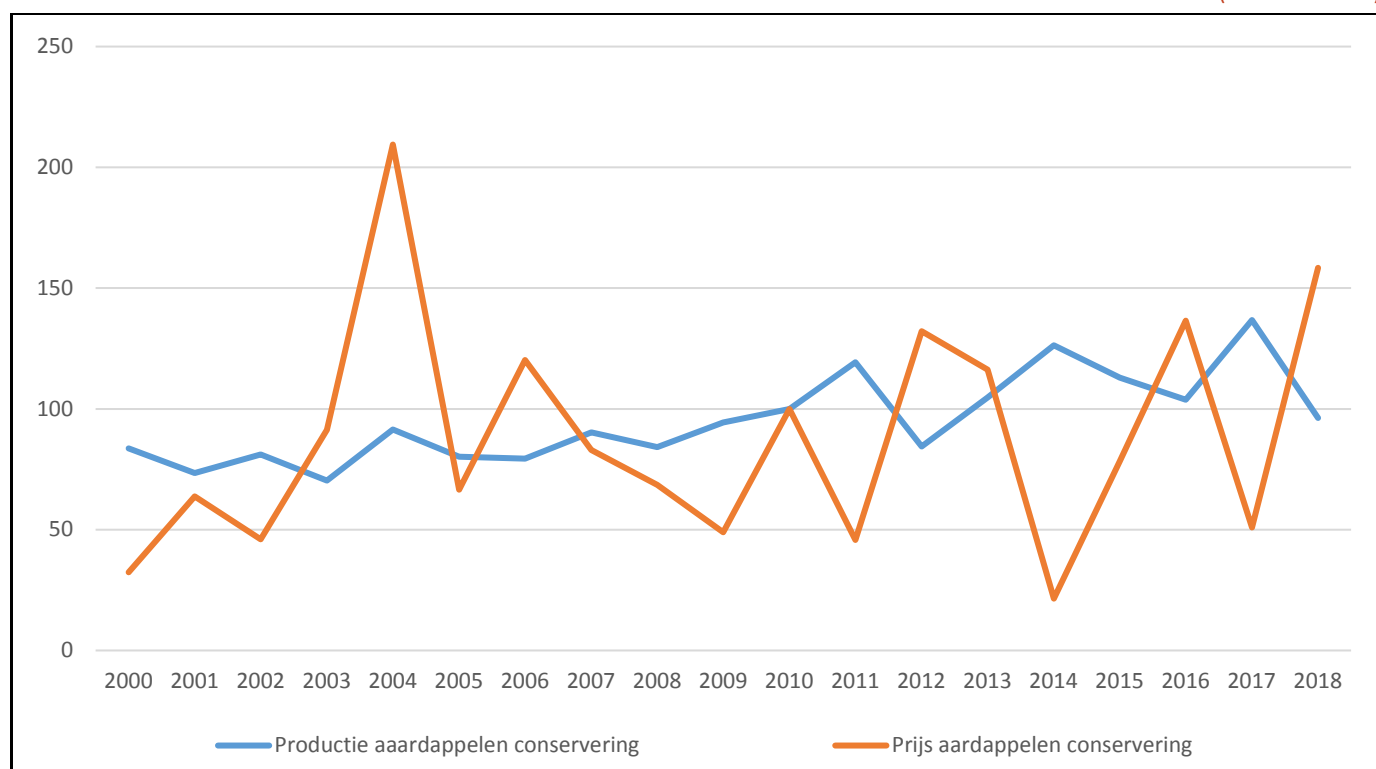
Daarnaast werd twee jaar geleden het POMMAK-systeem opgezet. Dit kon worden uitgebouwd door de veelvuldige samenwerking tussen Agrofront,¹¹ Belgapom, Fiwap en PCA. POMMAK heeft betrekking op de vrije markt van aardappelen bestemd voor industriële verwerking, voor de binnenlandse markt van verse aardappelen of voor de uitvoer van verse aardappelen (in het voorseizoen afgesloten contracten komen hier dus niet in aanmerking).

Grafiek 7 geeft de evolutie weer van de gemiddelde jaarlijkse prijzen voor bewaaraardappelen en van de productie. Hieruit valt af te leiden dat, een enkel jaar niet te na gesproken, er een correlatie is tussen de evolutie van de productieprijs en de productie van bewaaraardappelen. Met name is het zo dat de prijs stijgt als de productie vermindert en omgekeerd.

¹¹ Agrofront overkoepelt drie landbouwsyndicaten: de BoerenBond, de Fédération Wallonne des Agriculteurs (FWA) en het Algemeen Boerensyndicaat (ABS).

Grafiek 7. Evolutie van de productie en prijs van bewaaraardappelen in België

(Index 2010=100)

Bron: FOD Economie, Statbel.

Evenwel wordt een groot deel van de aardappelen verhandeld via contracten (de Fiwap schat dat 70 % tot 75 % van de verkopen via contracten worden afgesloten).

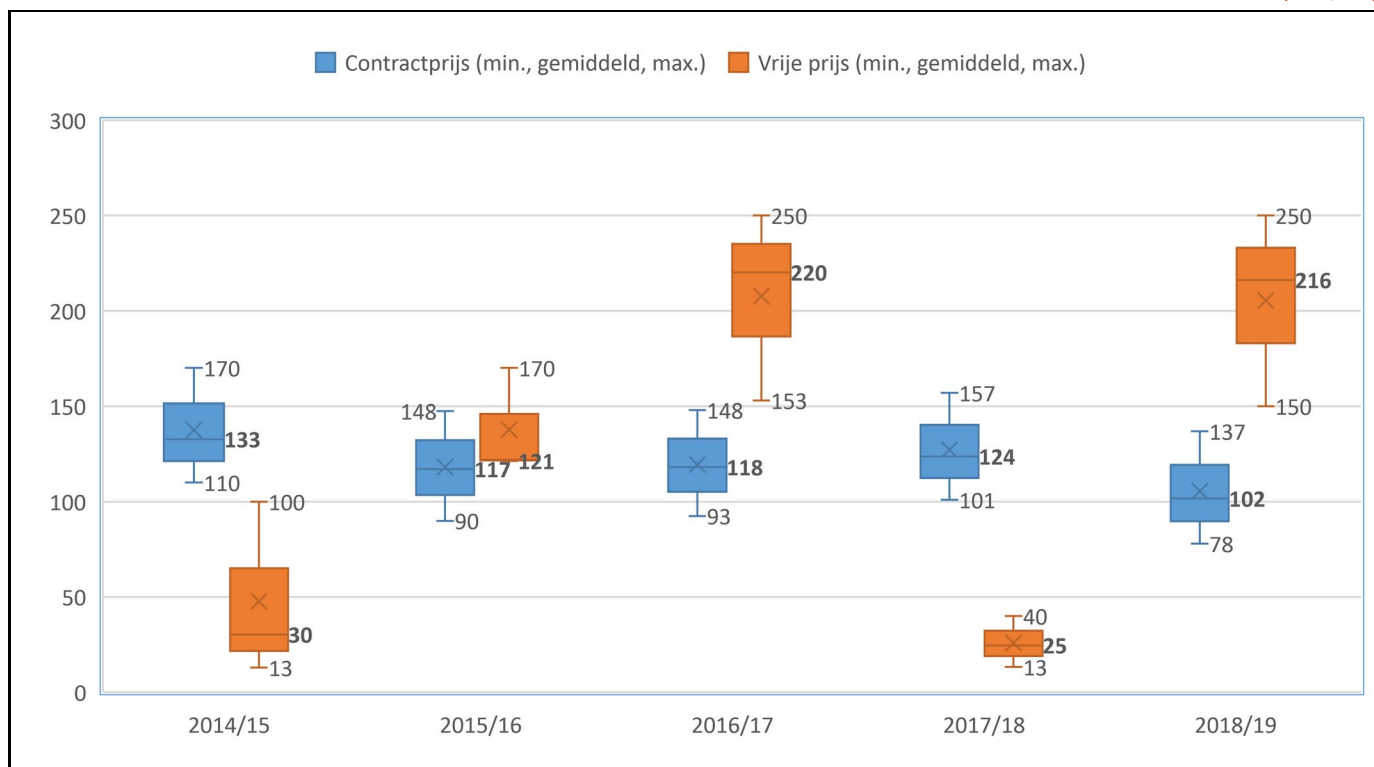
Zoals hierboven uiteengezet zijn er meerdere noteringssystemen voor de prijzen op de vrije markt. Voor de prijzen onder contract bevraagt Belgapom wekelijks tijdens de oogsttijd de operatoren naar de geldende contractuele prijzen en berekent daaruit een gemiddelde. Voor vroege aardappelen gaat de prijsopvolging van start in juni, en in augustus voor bewaaraardappelen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de prijs van Bintjes (bewaaraardappelen) zowel op de vrije markt als via contract, zoals verzameld door Belgapom. Opvallend is dat de prijzen onder contract een veel grotere jaar-op-jaar stabiliteit vertonen. Toch schommelen ze nog gevoelig en de gemiddelde contractuele prijs van een oogstcampagne is afhankelijk van de marktprijs die gold tijdens de vorige oogstcampagne. De contracten voor bewaaraardappelen worden ten laatste half maart opgesteld, dit is ruim voordat de oogstcampagne van start gaat. De referentie voor de prijsbepaling is dus de prijs die op de vrije markt geldt op het ogenblik waarop de onderhandelingen over de contracten aan de gang zijn. De prijzen op de vrije markt tijdens de oogstcampagne 2017/2018 waren bijvoorbeeld gekelderd, waardoor de prijs die bedongen werd in de contracten voor de eerstvolgende oogstcampagne (2018/2019) werd teruggeschroefd in vergelijking met het vorige jaar: de prijs kwam uit op 78 euro/ton in het begin van de campagne, terwijl hij nog op 101 euro/ton lag tijdens de vorige campagne. Deze aanpassing van de contractprijs in functie van de vorige campagne gebeurt dus niet op basis van een economische logica. Er wordt geen rekening gehouden met het verloop van de productiekosten van de aardappeltelers.

De prijschommelingen tijdens een gegeven oogstcampagne zijn uiteraard duidelijk minder uitgesproken bij de prijzen onder contract dan bij de prijzen op de vrije markt. Bij de contractuele prijzen gaat het enkel om prijsaanpassingen naar boven toe gelinkt aan de bewaringskosten en verliezen. Op de vrije markt hangt de prijs af van vraag en aanbod en kan tijdens het verloop van dezelfde oogstcampagne sterke stijgingen en dalingen kennen.

Grafiek 8. Bintjes : minimum-, gemiddelde (vetgedrukt) en maximumprijs op de vrije markt en via contract in de loop van de oogstcampagne

(Euro/ton)

Bron: volgens gegevens van Belgapom.

Bovenstaande grafiek geeft een beeld hoe de contractuele prijzen van een oogstcampagne worden aangepast aan de prijzen op de vrije markt van de voorgaande oogst.

Over de hele beschouwde periode (de vijf laatste volledige oogstcampagnes) is de gewogen gemiddelde prijs voor Bintjes onder contract 100 euro/ton.¹² Dit gemiddelde is hoger voor de prijzen op de vrije markt: 112 euro/ton. De vrije markt vertoont een hogere volatiliteit, wat kan leiden tot financieel zeer moeilijke situaties (zoals bij de jongste oogstcampagne), maar is globaal winstgevender.

III.2.5.2 De kwestie van de contractteelt

Volgens de verantwoordelijke van de Fiwap is het type contract tussen de aardappelboer en de industrie dat in België van toepassing is, het voornaamste twistpunt tussen producenten en industrie. Kernpunt daarbij vormt het verdelen van de risico's van een misoogst. Als een aardappelboer zijn verbintenis niet kan nakomen, zoals wegens een schralere oogst, wat het geval was voor vele producenten bij de jongste oogstcampagne 2018, heeft de inkoper contractueel het recht zich tot de vrije markt te wenden om het ontstane tekort te dekken en deze aankopen dan door te rekenen aan de aardappelboer. In een toestand van zwakke oogst liggen op de vrije markt de prijzen veel hoger dan die bepaald in de contracten, en het verschil komt ten laste van de aardappelteler. Bovendien is het begrip “in geval van overmacht” niet duidelijk omschreven.

In Nederland geldt het begrip “overmacht” voor de hele sector. De Vereniging voor de Aardappelverwerkende Industrie (VAVI) en Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) hebben in 2012 een document opgemaakt waarin de algemene voorwaarden van de aardappelverkoop tussen producenten en industrie staan geformuleerd.¹³ In genoemd

¹² De weging wordt maandelijks berekend en steunt op de productievolumes. Men gebruikt hier de weging die door Statbel voor de berekening van de jaarlijkse prijsindex wordt vastgelegd.

¹³ Algemene Voorwaarden voor de Koop en Contractteelt van Aardappelen in de Schakel Industrie/Teelt (<http://vavi.nl/app/uploads/2019/06/INKOOPVOORWAARDENTEELT2012.pdf>)

document wordt bedongen dat de producent bij overmacht consequent bescherming geniet. Doch indien de opbrengst van een perceel onder de verwachtingen is gebleven en de producent de bij contract afgesproken hoeveelheid niet kan aanleveren dient de producent desondanks de levering verplicht aan te vullen met producties van dezelfde variëteit uit andere percelen bestemd voor de vrije markt. Indien zulks niet mogelijk blijkt te zijn dan geldt een “geval van overmacht”.

In Nederland slaan de contracten op oppervlakten (“hectarecontracten”), terwijl in België de contracten rechtstreeks betrekking hebben op hoeveelheden (“tonnagecontracten”), waardoor het misoogst-risico volledig bij de aardappelteeler komt te liggen.

De vertegenwoordiger van Belgapom voegde eraan toe dat “tonnencontracten” inderdaad een instrument zijn om de levering van een bepaald volume aardappelen door de producent te dekken. Natuurlijk spelen de opbrengsten een rol, evenals de beplante oppervlakten. Sommige producenten overschatten de opbrengsten van hun percelen, met als gevolg een gebrek aan volumes die onder hun contracten vallen. Soms worden producenten aangetrokken door hoge prijzen op de vrije markt, wat kan leiden tot een gebrek aan opslagvolume om de gecontracteerde volumes te leveren. De elementen die aan de basis liggen van het leveringsprobleem zijn niet altijd duidelijk herkenbaar.

Anderzijds verwijst Belgapom naar de omkadering voor aardappelcontracten in België. In het kader van de Commissie voor Contractuele Landbouw van minister Laruelle hebben de verschillende schakels van de keten in 2006 onderhandeld over een advies. Dit advies werd gepubliceerd in een brochure van de FOD Economie en bevat een overzicht van definities en aanbevelingen voor de minimale inhoud van een aardappelcontract.

Zeer recent, in januari 2020, hebben de verschillende schakels uit de aardappelketen de interprofessionele organisatie Belpotato.be opgericht. Binnen deze organisatie zal de discussie over de contracten verder gezet worden met het oog op meer transparantie en daarbij rekening houdend met de risico’s verbonden aan de aardappelteelt.

III.2.6 Prijzevolutie in de aardappelkolom

III.2.6.1 Aardappelenverwerking en -bewaring

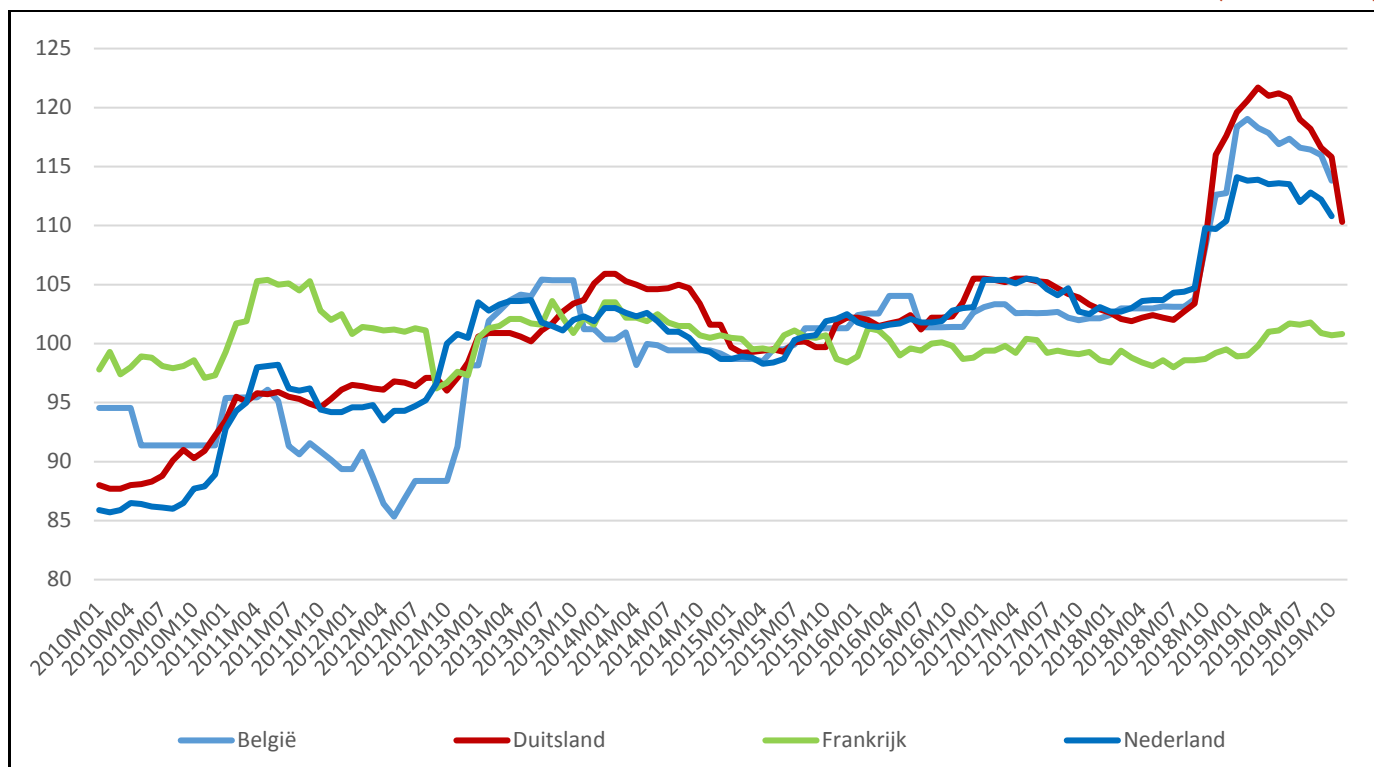
In België berekent Statbel een globale index voor Nace-activiteitenklasse 10.31 (Verwerking en conservering van aardappelen). De producentenprijzen in de industrie (verwerking en conservering van aardappelen) worden vastgesteld voortgaande op de door de industrie gemelde prijzen voor een aantal afgewerkte producten (chips, kroket, diepvriesfrietten, puree,...). Dit zijn de verkoopprijzen door de industrie naar de handel.

De producentenprijzen in de industrie in België en in twee van de buurlanden (Duitsland en Nederland) laten vanaf september 2018 zeer forse stijgingen optekenen, met een lichte terugval sinds het voorjaar 2019. Die prijsstijging moet in verband worden gebracht met de prijsstijging voor bewaaraardappelen op de vrije markt die naar aanleiding van de misoogst (droogte) tijdens de oogstcampagne 2018-2019 is waargenomen.

Voorts verdient nog vermelding de hiervan afwijkende prijzevolutie in Frankrijk, waar de prijzen veel stabielere blijken te zijn dan in de overige drie landen.

Grafiek 9. Evolutie van de producentenprijsindex voor de industriële productie in België en in de voornaamste buurlanden — verwerking en conservering van aardappelen (Nace 10.31)

(Index 2015=100)

Bron: Eurostat.

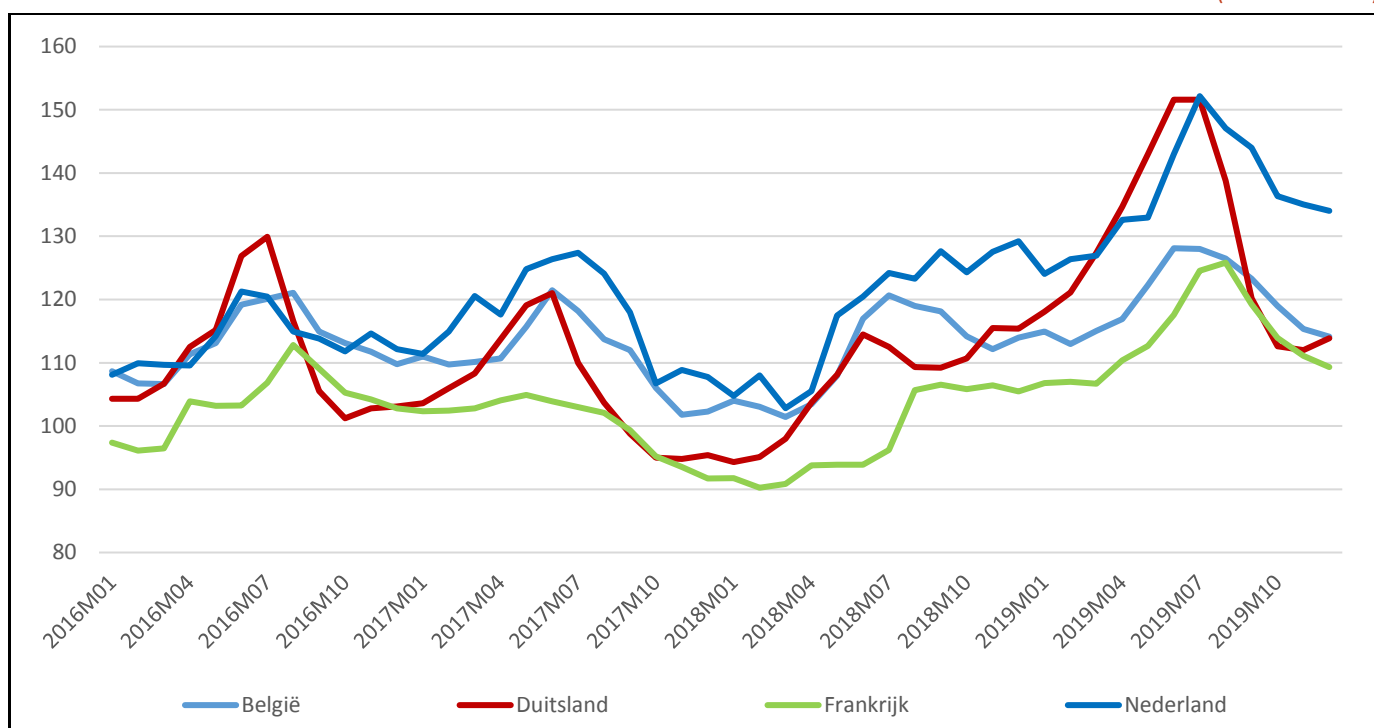
III.2.6.2 Consumptieprijzen

Het geharmoniseerde indexcijfer der consumptieprijzen (GICP) voor aardappelproducten omvat verscheidene verse producten (consumptieaardappelen) alsook diepvriesproducten (frietten, kroketten,...)

De consumptieprijzen vertonen een jaarlijks verloop met een seizoenspatroon, met telkens een piek in de maand juli of augustus (oftewel net vóór de nieuwe oogst van consumptieaardappelen, zijnde de tijd van het jaar dat de vroege aardappelen te koop aangeboden worden en waarvan de prijzen telkens hoger liggen), en een dal rond februari-maart, wanneer er een rijkelijk aanbod is. Maar in de oogstcampagne 2018-2019 bleef het prijspeil hoog en was de prijsdaling in het najaar minder uitgesproken dan in de vorige jaren, met als gevolg dat de stijging in juli-augustus leidde tot recordprijzen. Met de droogte van 2018 kwamen de voorraadbestanden betrekkelijk laag te staan, en op de vrije markt werd weinig volume aangevoerd. Er zij op gewezen dat de stijging van de consumptieprijzen vroeger intrad dan die van de industrieprijzen, wat verklaard wordt doordat de voorraden van verse aardappelen sneller waren geslonken dan de voorraden aardappelen voor de industrie. Vergelijkingen maken tussen de evolutie van de consumptieprijzen en van de industrieprijzen blijft echter een hachelijke zaak aangezien in de consumptieprijzen zowel de prijzen voor diepvriesproducten zijn vervat als ook die voor verse aardappelen (waarvan het gewicht overeenkomt met 60 % van de consumptieprijsindex), terwijl beide producten andere industriële circuits doorlopen. Bij het vergelijken van de evolutie van de consumptieprijzen met de prijzen betaald aan de aardappeltelers stuiten we op dezelfde moeilijkheid. De prijzen die bij de telers worden opgevolgd zijn de prijzen van aardappelen bestemd voor de industrie (Bintje en Fontane), oftewel aardappelen die in de kleinhandel niet in de afdeling versproducten terechtkomen. Ook bij het vergelijken van het verloop van de industrieprijzen met de prijzen voor de aardappelteler is enige omzichtigheid geboden, omdat laatstgenoemde prijzen overeenkomen met de prijzen op de vrije markt, terwijl veel voor de industrie bestemde aardappelen onder contract worden verhandeld.

Grafiek 10. Evolutie van de consumptieprijsen voor aardappelproducten in België en in de voornaamste buurlanden

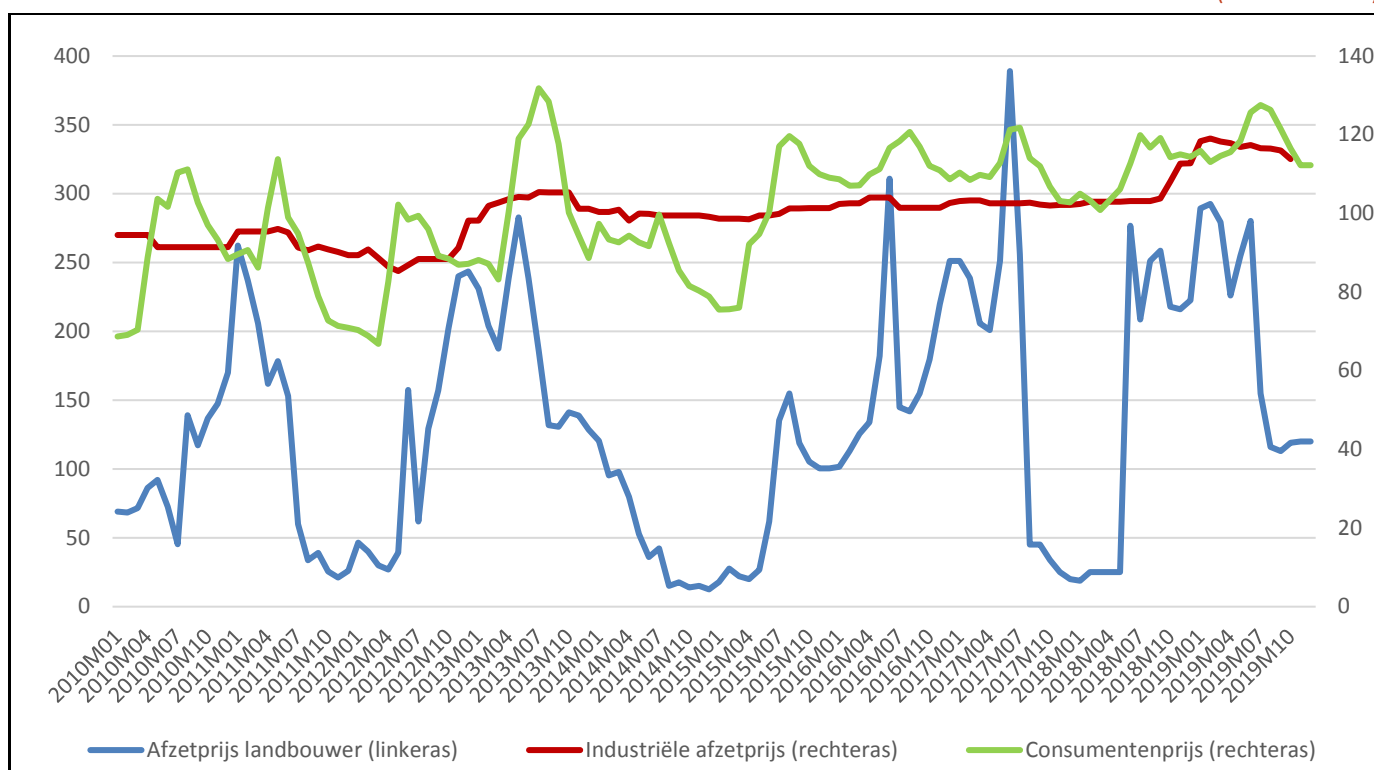
(Index 2015=100)

Bron: FOD Economie, Statbel.

Grafiek 11. Evolutie van de aardappelprijzen aan de teler, voor industriële productie en voor consumptie in België

(Index 2015=100)

Bron: FOD Economie, Statbel.

III.2.7 Rendabiliteit van de aardappelteelt in België

De openbare gegevens van het Europees informatienet inzake landbouwbedrijfsboekhoudingen (ILB), dat door de gewesten in België wordt beheerd, laten geen directe schatting toe van de rentabiliteit van de aardappelteelt in België. De aardappelteelt wordt immers gekenmerkt door een rotatiesysteem met andere grote teelten (granen, bieten, vlas, enz.). De ILB-typologie maakt dus geen onderscheid tussen een technisch-economische oriëntatie en een "gespecialiseerde aardappelteelt". De gegevens van de aardappeltelers zijn opgenomen in de categorie "Gespecialiseerde akkerbouwgewassen" (OTE 1), en meer in het algemeen in de subcategorie "Gespecialiseerde akkerbouwgewassen van algemene aard" (OTE 16). De rendementen die kunnen worden berekend op basis van de publieke databank hebben betrekking op de gehele gewasrotatie.

III.2.7.1 Rendabiliteit van de aardappelteelt in het Waals Gewest

In zijn jaarverslag "Performances et rentabilité en agriculture wallonne"¹⁴ presenteert het DAEA in samenwerking met het Centre d'Economie agricole de Marloie ramingen van de rentabiliteit van de aardappelteelt. De rentabiliteit wordt uitgedrukt in brutomarge in euro/ha. Dit is het verschil tussen inkomsten en (variabele) operationele kosten. Met deze marge moeten de vaste kosten, de afschrijvingen en de kost van gezinsarbeid worden gedekt.

Tabel 1. Brutomarge van de aardappelteelt, Wallonië

	(In euro/ha)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gemiddelde 2012-2017
Voornaamste product	6.377	5.752	4.329	5.250	5.963	4.181	5.309
<i>Kosten (opérationele kosten)</i>	1.683	1.621	1.808	1.584	1.736	1.828	1.710
<i>Pootgoed</i>	628	651	682	640	601	884	681
<i>Meststoffen</i>	426	437	430	386	397	355	405
<i>Gewasbeschermingsmiddelen</i>	614	516	681	538	718	569	606
<i>Andere</i>	15	17	15	20	20	20	18
Bruto marge	4.694	4.131	2.521	3.666	4.227	2.353	3.599

Bron: DAEA en het Centre d'Economie agricole de Marloie.

De brutomarge varieert sterk van jaar tot jaar. In 2017 bedraagt de brutomarge 2.353 euro/hectare, het laagste niveau in de onderzochte periode. De studie toont ook de grote variabiliteit tussen de landbouwbedrijven aan. In 2015 varieerde de brutomarge van minder dan 2.000 euro/ha tot meer dan 6.000 euro/ha onder de ondernemingen die deelnemen aan het ILB.

Binnen de operationele kosten vertegenwoordigen planten de grootste kostenpost (gemiddeld 40 % van de kosten in de periode 2012-2017), gevolgd door gewasbeschermingsmiddelen (35 %) en meststoffen (24 %).

Er is een extrapolatie gemaakt voor de jaren 2018 en 2019. Voor het hoofdproduct is de extrapolatie gebaseerd op de evolutie van de waarde van de regionale productie in Wallonië. Voor 2017 is deze waarde afkomstig van de door Statbel opgestelde landbouwrekeningen.¹⁵ De regionale waarde wordt geschat op basis van de nationale waarde (nationale economische rekeningen van Statbel) die over beide gewesten is uitgesplitst op basis van het areaal bewaaraardappelen. Deze totale regionale waarden zijn teruggebracht tot waarden per hectare op basis van de oppervlaktestatistieken voor bewaaraardappelen. De kosten worden geraamd op basis van de evolutie van de prijzen van de verschillende productiefactoren, die door Statbel worden gepubliceerd. De resultaten van deze extrapolatie zijn te vinden in bijlage 1.

¹⁴

<https://agriculture.wallonie.be/documents/20182/21897/Performances+et+rentabilit%C3%A9+en+agriculture+wallonne+2017.pdf/3e9ba3e3-7881-46f7-9557-3f19b856818d>

¹⁵ Voor 2019 zijn deze waarden nog slechts voorlopig.

De raming toont een extreem lage brutomarge in 2018 (1.762 euro/ha), slechts de helft van het gemiddelde voor 2013-2017 (3.599 euro/ha). Dit is een gevolg van de grote daling van de opbrengsten als gevolg van de droogte. In 2019 stijgt de brutomarge een beetje (2.213 euro/ha), maar blijft ruim onder het gemiddelde van 2013-2017.

III.2.7.2 Rendabiliteit van de aardappelteelt in het Vlaams Gewest

In 2015 heeft de landbouwadministratie van het Vlaamse Gewest een specifieke studie uitgevoerd naar de winstgevendheid van de aardappelteelt in Vlaanderen.¹⁶ De berekeningen werden ook tot 2017 bijgewerkt in de jaarverslagen van de administratie over de rendabiliteit van de landbouw. Deze berekeningen gaan tot aan het bedrijfsresultaat, dat rekening houdt met de kosten van gezinsarbeid en de vaste kosten.

Voor de teelt van bewaaraardappelen blijft het familiaal arbeidsinkomen (zijnde het inkomen dat beschikbaar is voor de vergoeding van gezinsarbeid) in de periode 2009-2017 voor alle jaren positief, behalve voor twee jaar (2011 en 2014) (zie tabel 2). In 2017 was dit inkomen echter niet voldoende om de vergoeding van gezinsarbeid te dekken. Het netto bedrijfsresultaat is dus drie op de negen jaar negatief (dit zijn jaren met zeer lage prijzen). Over de periode 2012-2017 bedraagt dit gemiddeld 749 euro/ha. Dit resultaat is echter veel hoger dan dat van andere grote teelten zoals wintertarwe (gemiddeld 276 euro/ha in de periode 2009-2017), wintergerst (69 euro/ha) en bieten (- 42 euro/ha).

Wat de variabele kosten betreft is de belangrijkste post, net als in Wallonië, de pootaardappelen (gemiddeld 35 % in de periode 2013-2017), gevolgd door de gewasbeschermingsmiddelen (30 %). Het is duidelijk dat alle kosten (variabel en vast) relatief stabiel zijn ten opzichte van de waarde van de productie. Tenslotte is het familiaal arbeidsinkomen sterk afhankelijk van de waarde van de productie en de prijs van de aardappelen voor de producent, zoals te zien is in grafiek 12.

De winstgevendheidsberekeningen van het Vlaamse Gewest hebben ook betrekking op de teelt van vroege aardappelen. Zij laten zien dat het familiaal arbeidsinkomen per hectare vroege aardappelen over het algemeen lager is dan het familiaal arbeidsinkomen per hectare bewaaraardappelen. Het familiaal arbeidsinkomen bedraagt over de periode 2012-2017 gemiddeld 801 euro/ha voor vroege aardappelen (tegenover 1.489 euro/ha voor bewaaraardappelen). Rekening houdend met de vergoeding voor gezinsarbeid (906 euro/ha) wordt het netto bedrijfsresultaat negatief (-105 euro/ha).

¹⁶ Bergen D., Deuninck J., Vrints G., & Van der Straeten B. (2015) "Aardappelen – Rendabiliteits- en kostprijsanalyse op basis van het Landbouwmonitoringsnetwerk", *Departement Landbouw en Visserij*, Brussel.

Tabel 2. Bedrijfsinkomen van de teelt van bewaaraardappelen, Vlaanderen

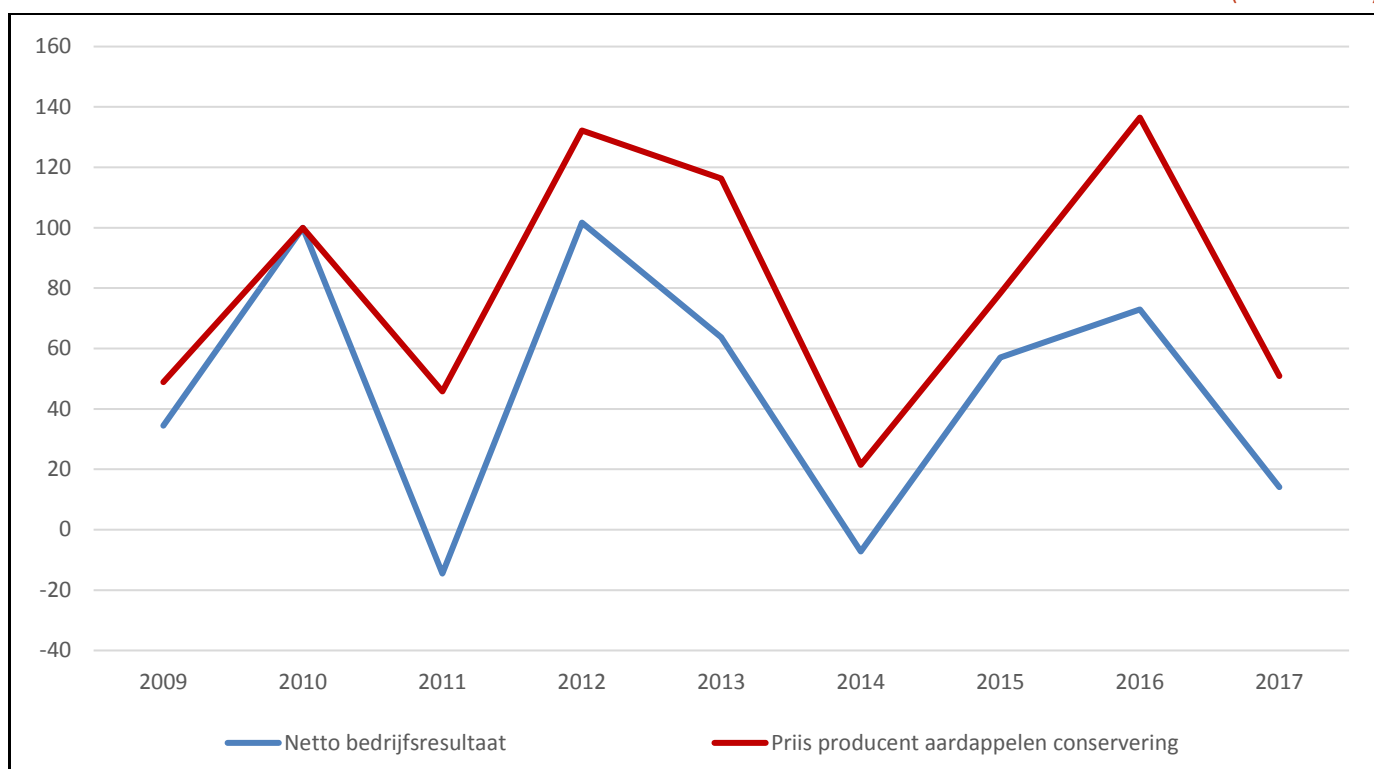
(Euro/ha)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gemiddelde 2012 - 2017
Aantal waarnemingen	152	149	163	162	159	160	142	139	143	151
Oppervlakte in ha	9,24	10	10	10	11	12	13	14	13	12
Totale opbrengsten	4221,98	6181	3036	6753	5622	3837	5585	6090	4445	5389
Verkoop gewassen	4189,39	6155	2997	6714	5589	3813	5560	6065	4403	5357
Overige opbrengsten	32,59	26	39	39	33	24	25	25	42	31
Totale variabele kosten	-2047,00	-1953	-2109	-2272	-2238	-2418	-2226	-2371	-2408	-2322
Zaai- en pootgoed	-673,40	-595	-688	-724	-732	-839	-768	-776	-927	-794
Meststoffen	-311,36	-254	-289	-315	-329	-298	-324	-302	-268	-306
Gewasbeschermingsmiddelen	-606,18	-591	-628	-684	-620	-771	-631	-784	-664	-692
Energie	-91,43	-127	-153	-172	-172	-155	-131	-118	-139	-148
Werk door derden	-307,49	-322	-325	-347	-349	-317	-337	-354	-388	-349
Verkoopskosten	-22,00	-22	-12	-13	-8	-8	-11	-10	-8	-10
Overige variabele kosten	-35,14	-43	-14	-17	-29	-30	-23	-26	-15	-23
Bruto saldo	2174,98	4228	927	4482	3384	1419	3359	3719	2037	3067
Totale vaste kosten	-1155,47	-1272	-1356	-1476	-1503	-1631	-1675	-1564	-1619	-1578
Afschrijvingen	-388,44	-454	-479	-512	-550	-568	-577	-458	-451	-519
Fictieve intresten	-143,71	-151	-162	-173	-179	-184	-183	-173	-161	-175
Kosten gronden en gebouwen	-56,59	-65	-63	-62	-73	-83	-92	-88	-87	-81
Kosten werktuigen	-103,94	-105	-102	-126	-129	-140	-136	-142	-140	-135
Pacht	-415,71	-435	-505	-555	-524	-607	-632	-638	-712	-611
Overige vaste kosten	-47,08	-62	-44	-48	-48	-50	-55	-64	-70	-56
Familiaal arbeidsinkomen	1019,50	2955	-429	3005	1881	-213	1684	2155	418	1489
Vergoeding eigen arbeid	-850,42	-706	-672	-780	-739	-727	-735	-758	-698	-740
Netto bedrijfsresultaat	169,08	2249	-1101	2226	1142	-939	950	1397	-281	749

Bron: Vlaams Gewest.

Grafiek 12. Bewaaraardappelen: evolutie van de prijs aan de aardappelteler en het familiaal arbeidsinkomen, Vlaanderen.

(Jaar 2010=100)

Bron: FOD Economie, Statbel, Vlaams Gewest.

Net als voor het Waals Gewest wordt een extrapolatie voorgesteld voor de jaren 2018 en 2019. Voor de waarde van de productie per hectare wordt het cijfer voor 2017 genomen en daarop wordt een evolutiecoëfficiënt toegepast die gebaseerd is op de waarde van de nationale productie van bewaaraardappelen (ontleend aan de nationale landbouw-economische rekeningen (LER) van Statbel) en die over beide gewesten is verdeeld op basis van de oppervlakte van bewaaraardappelen. Voor de variabele kosten van de productiefactoren wordt een extrapolatie gemaakt op basis van de evolutie van de prijzen van de verschillende factoren (indexen van Statbel). Voor de vaste kosten (zoals afschrijvingen) zijn het de evoluties in de verschillende betrokken rubrieken van de nationale LER die de jaarlijkse evolutiecoëfficiënten opleveren die nodig zijn voor de extrapolatie (tabel 2).

Uit deze schattingen blijkt dat het familiaal arbeidsinkomen in 2018 negatief is. Dit inkomen wordt opnieuw positief in 2019, maar blijft op een laag niveau ver onder het gemiddelde van 2013-2017. Dit inkomen voor 2019 wordt dus negatief wanneer rekening wordt gehouden met de vergoeding voor gezinsarbeid (zie bijlage 1).

III.3 Economisch belang van de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen

In dit hoofdstuk worden het aantal ondernemingen, de werkgelegenheid (in voltijdse equivalenten, VTE) en de omzet van de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen weergegeven. Het omzetcijfer geanalyseerd in dit hoofdstuk is de totale omzet van een sector. Met andere woorden, het vertegenwoordigt de omzet van alle ondernemingen in de sector en omvat zowel de binnenlandse omzet als de omzet die wordt gegenereerd door de exportactiviteiten van deze ondernemingen.

In 2018¹⁷ was de belangrijkste sector van de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen, zowel op het vlak van omzet als van werkgelegenheid, de productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312). Het is ook deze sector die inzake gemiddelde grootte van de ondernemingen het belangrijkst is (zowel op het vlak van omzet als

¹⁷ Laatste beschikbare gegevens.

van werkgelegenheid). Dit kan worden verklaard door het feit dat een groot deel van de productie van de aardappelverwerkende industrie wordt uitgevoerd.

De groothandel in aardappelen (NACE 46311 en 46382) genereert minder omzet dan de aardappelindustrie en stelt minder mensen tewerk. De gemiddelde omvang van de ondernemingen die actief zijn in handel in de aardappelkolom is veel kleiner dan die van de ondernemingen actief in de aardappelindustrie.

Tabel 3. Aantal ondernemingen, omzet en werkgelegenheid van de aardappelindustrie en groothandel in aardappelen in 2018

(In eenheden, in miljoen euro, in VTE)

Activiteitstakken	Aantal ondernemingen	Omzet	Gemiddelde ondernemingsgrootte (in VTE)	Werkgelegenheid	Gemiddelde tewerkstelling per onderneming
10311- Verwerking en conservering van aardappelen	41	939	23	1.489	36
10312- Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	14	2.148	153	3.388	242
46311- Groothandel in aardappelen	111	665	6	282	3
46382- Groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen	34	127	4	82	2

Bron: Statbel, RSZ, eigen berekeningen.

In de volgende delen van dit hoofdstuk wordt de evolutie van het aantal ondernemingen, de omzet en de tewerkstelling in de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen beschreven.

III.3.1 Evolutie van het aantal ondernemingen

Onderstaande tabel geeft het aantal ondernemingen weer dat actief¹⁸ is in de sectoren van de verwerking en de groothandel in aardappelen. In de geanalyseerde periode (2010-2018) is het aantal ondernemingen dat actief is in de aardappelindustrie gedaald van 48 naar 41 voor de sector verwerking en conservering van aardappelen (NACE 10311) en van 17 naar 14 voor de productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312).

Voor de groothandel in aardappelen (NACE 46311) is het aantal actieve ondernemingen in 2012 duidelijk toegenomen (102 tegenover 80 in 2011) om zich in de daaropvolgende jaren te stabiliseren op ongeveer 100. Wat de groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 46382) betreft, zijn er in 2018 minder ondernemingen actief gebleven (34) dan in 2012 (38).

Tabel 4. Evolutie van het aantal ondernemingen per sector (2010-2018)

(In eenheden of in %)

Activiteitstakken		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	GJG ¹⁹ (%)
10311- Verwerking en conservering van aardappelen		48	51	46	45	41	40	42	42	41	-2,0
10312- Productie van diepgevroren aardappelbereidingen		17	15	14	13	13	12	11	12	14	-2,4
46311- Groothandel in aardappelen		75	80	102	104	111	105	110	113	111	5,0
46382- Groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen		38	40	38	37	36	34	31	34	34	-1,4

Bron: Statbel, eigen berekeningen.

¹⁸ Het gaat over ondernemingen die actief zijn op de Belgische binnenlandse markt. Onder actieve ondernemingen wordt verstaan de juridische entiteiten, eventueel gegroepeerd per groep binnen dezelfde NACE-sector. Als een groep bestaat uit juridische entiteiten die in meerdere schakels van de aardappelkolom actief zijn, zoals bijvoorbeeld de productie en handel, dan worden ze niet gegroepeerd.

¹⁹ Gemiddelde jaarlijkse groei.

III.3.2 Totale omzet

De **totale omzet** van een sector vertegenwoordigt de omzet van alle ondernemingen in de sector en omvat zowel de binnenlandse omzet als de omzet die wordt gegenereerd door de exportactiviteiten van deze ondernemingen.

De sector **verwerking en conservering van aardappelen (NACE 10311)** zag zijn totale omzet tussen 2010 (779 miljoen euro) en 2014 (1.082 miljoen euro) gestaag groeien met een gemiddelde jaarlijkse stijging van 8,6 %. Vanaf 2015 is de omzet van deze sector gedaald als gevolg van de minder goede prestaties van de twee belangrijkste ondernemingen. In 2018 bedroeg de omzet 939 miljoen euro.

De totale omzet van de **productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312)** volgde tussen 2010 (1,1 miljard euro) en 2018 (2,1 miljard euro) een continu stijgend traject. Bijna alle ondernemingen die in deze sector actief zijn, hebben geprofiteerd van de groei van hun totale omzet.

De totale omzet van de **groothandel in aardappelen (NACE 46311)** is tussen 2010 (446 miljoen euro) en 2012 (636 miljoen euro) gestegen, onder de impuls van de dominante onderneming (gemiddelde jaarlijkse stijging van 19,4 %). Vanaf 2013 oefende deze onderneming een andere hoofdactiviteit uit wat leidde tot een daling van de totale omzet van de groothandel in aardappelen. Vanaf 2016 heeft deze sector opnieuw een omzet gegenereerd die vergelijkbaar is met die van 2012, dankzij de ontwikkeling van een nieuwe dominante onderneming op de markt. In 2018 genereerde deze sector een omzet van 665 miljoen euro.

De totale omzet van de **groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 46382)** bereikte in 2011 een piek van 135 miljoen euro en is vervolgens verminderd door de terugtrekking van twee grote ondernemingen. In 2017 had deze sector terug een omzet (130 miljoen euro) die vergelijkbaar is met die van 2011 dankzij de dominante onderneming.

Tabel 5. Evolutie van de totale omzet in de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen (2010-2018)

(In miljoen euro of in %)

Activiteitstakken	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	GJG (%)
10311- Verwerking en conservering van aardappelen	779	881	944	986	1.082	948	932	933	939	2,4
10312- Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	1.099	1.373	1.324	1.336	1.513	1.563	1.831	1.964	2.148	8,7
46311- Groothandel in aardappelen	446	593	636	555	451	476	649	682	665	5,1
46382- Groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen	98	135	126	118	117	110	110	130	127	3,3

Bron: Statbel, eigen berekeningen.

III.3.3 Werkgelegenheid

De gegevens met betrekking tot de werkgelegenheid zijn afkomstig van de RSZ-aangiften. Deze aangiften hebben dus enkel betrekking op werknemers.

Op het vlak van werkgelegenheid kende de **verwerking en conservering van aardappelen** in 2013 een maximum van 1.663 voltijdse equivalenten (tegenover slechts 989 VTE in 2012), onder meer ten gevolge van de oprichting van een dochteronderneming van een buitenlandse groep in België. In de daaropvolgende jaren leidde de herstructurering van dominante ondernemingen en de overname van een onderneming door een groep die zich bezighoudt met de productie van diepgevroren aardappelbereidingen tot een inkrimping van het personeel. In 2018 telde de verwerking en conservering van aardappelen 1.489 voltijdse equivalenten.

Het aantal voltijdse equivalenten dat werkzaam is in de **productie van diepgevroren aardappelbereidingen** is tussen 2010 (1.668 VTE) en 2018 (3.388 VTE) voortdurend toegenomen met een gemiddelde jaarlijkse groei van 9,3 %. Deze toename van het aantal werknemers kan met name worden verklaard door de oprichting van nieuwe productielocaties en heeft betrekking op alle ondernemingen in deze sector.

De groothandel in aardappelen en de groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen heeft veel minder personeel in dienst (respectievelijk 282 VTE en 82 VTE in 2018) dan de aardappelindustrie. Alle ondernemingen in deze twee sectoren hebben minder dan 50 mensen in dienst. De sterke daling van het aantal personeelsleden (-8,3 % op jaarbasis) in de groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen kan onder meer verklaard worden door de herstructurering van een groep met een dochteronderneming in deze sector.

Tabel 6. Evolutie van de werkgelegenheid in de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen (2010-2018)

(In voltijdse equivalenten of in %)

Activiteitstakken	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	GJG (%)
10311- Verwerking en conservering van aardappelen	1.005	989	1.463	1.663	1.633	1.553	1.443	1.449	1.489	5,0
10312- Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	1.668	1.837	1.867	1.983	2.100	2.409	2.670	3.075	3.388	9,3
46311- Groothandel in aardappelen	262	261	275	290	298	292	310	293	282	0,9
46382- Groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen	164	167	174	86	86	83	84	82	82	-8,3

Bron: Statbel, RSZ, eigen berekeningen.

III.4. Marktwerving van de industrie en groothandel in aardappelen

Elk jaar publiceert het Prijzenobservatorium een uitgebreid overzicht van de concurrentie op de verschillende markten voor goederen en diensten in België²⁰. Meer dan 600 industrieën en diensten in de Belgische economie worden geanalyseerd om te bepalen welke daarvan een groter risico vertegenwoordigen op een gebrek aan concurrentie en daarom bijzondere aandacht van de overheid vragen. Een gebrek aan concurrentie op een markt kan immers een impact hebben op het niveau en de evolutie van de consumptieprijzen en op het concurrentievermogen van de hele Belgische economie.

Deze analyse van de sectoren van de Belgische economie wordt uitgevoerd aan de hand van verschillende dimensies die verband houden met de concurrentie, zoals de concentratie, de evolutie van de marktaandelen en de winstmarges van de ondernemingen²¹. Alle verschillende indicatoren die de marktstructuur en -dynamiek kenmerken, zijn samengevoegd in een samengestelde indicator. In zijn verslag vestigt het Prijzenobservatorium de aandacht op de 30 industrieën (op een totaal van 232 in 2017) en 50 diensten (op een totaal van 389) met de hoogste samengestelde indicator (en die bijgevolg mogelijk het grootste risico op een slechte marktwerving vertegenwoordigen).

Voor de periode 2011-2017 werden de sectoren uit de aardappelkolom ten minste één keer opgenomen in de lijst van 30 industrieën of 50 diensten die een potentieel risico op verstoring van de marktwerving vertegenwoordigen. Het gaat over de industrieën verwerking en conservering van aardappelen (niet-diepgevroren) (NACE 10311) en de productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312). Ook de diensten van de groothandel in aardappelen (NACE 46311) en de groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 46382) kwamen naar voren. De industrieën en diensten worden hieronder afzonderlijk voorgesteld.

Onderstaande grafiek toont de bijdrage van de verschillende indicatoren van de marktwerving aan de eindscore van de industrieën van de aardappelkolom (ten opzichte van het gemiddelde van de industrieën, genormaliseerd naar 0) voor het jaar 2017²². De indicatoren van marktwerving die een positieve bijdrage leveren, zijn deze waarvoor de geanalyseerde industrie minder goed presteert dan het gemiddelde van de industrieën. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage leveren in de grafiek de indicatoren waarvoor de geanalyseerde bedrijfstak beter presteert dan het gemiddelde van de industrieën (en die dus het risico van een verstoring van de marktwerving verminderen).

²⁰ De laatste versie van deze analyse heeft betrekking op het jaar 2017.

²¹ De exacte definitie van de gebruikte indicatoren in de studie over de marktwerving in België bevindt zich in bijlage 2.

²² Laatste beschikbare jaar.

III.4.1 Marktwerving van de industrieën van de aardappelkolom

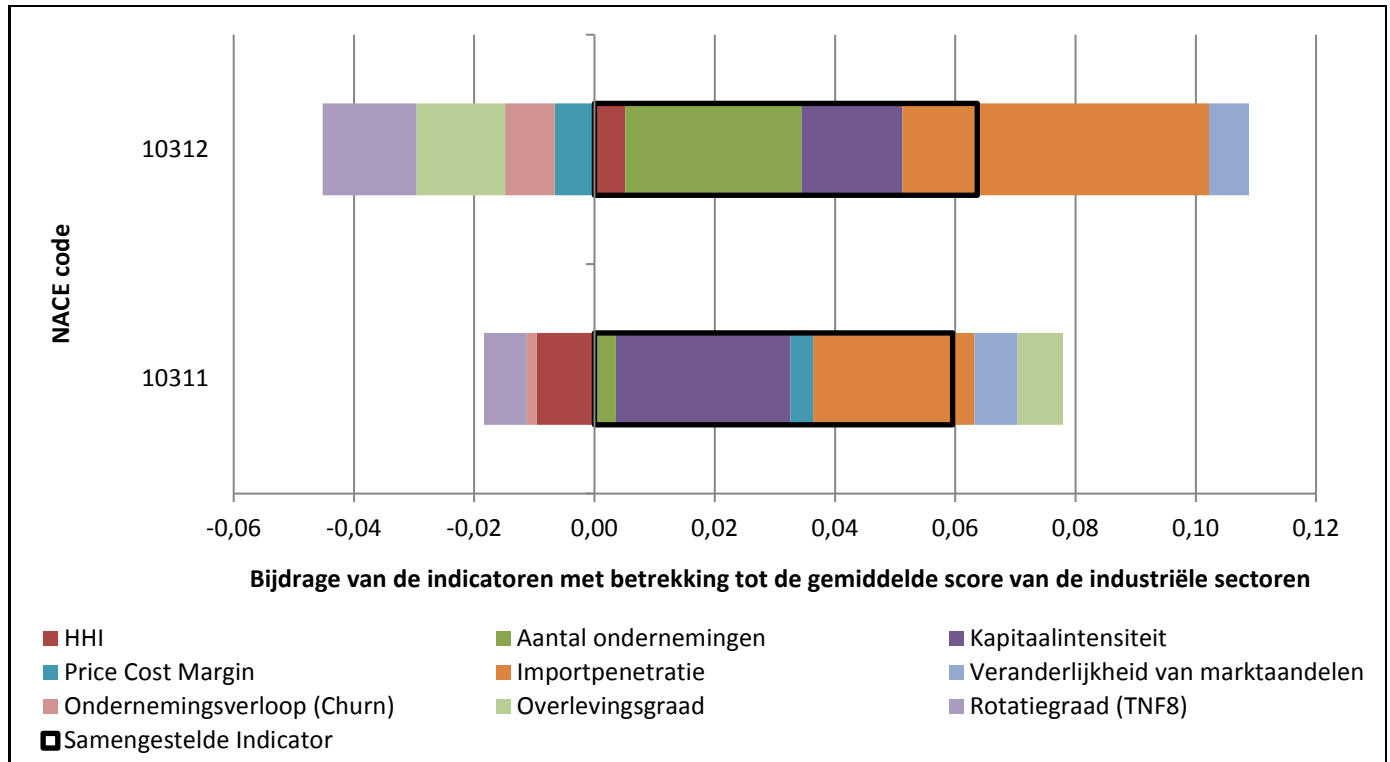
De industrie **verwerking en conservering van aardappelen (niet-diepgevroren)** (NACE 10311) heeft winstmarges die boven het industrie­gemiddelde liggen en is bovendien relatief kapitaalintensief. Met andere woorden, nieuwe ondernemingen zullen mogelijk meer moeilijkheden hebben om deze markt te betreden (kosten van installaties, machines, ...).

Bovendien wijzen sommige indicatoren van marktdynamiek (zoals de veranderlijkheid van marktaandelen van ondernemingen) op een zekere stabiliteit in deze bedrijfstak. Deze bedrijfstak kende in 2017 relatief weinig oprichtingen en faillissementen van ondernemingen (in vergelijking met het gemiddelde van de industrieën in België), en de dominante bedrijven behielden hun marktaandelen.

De indicator voor de importpenetratiegraad meet de mate van openheid van een industrie ten opzichte van de import van concurrerende producten. Een hogere waarde voor deze indicator wijst dus op een grotere internationale openheid, die onder bepaalde voorwaarden gepaard kan gaan met meer concurrentie op de binnenlandse markt. In 2017 heeft de industrie van de verwerking en conservering van aardappelen (niet-diepgevroren) echter een importpenetratiegraad (21,6 %) die lager ligt dan het industrie­gemiddelde in België (46,0 %). Anderzijds is deze bedrijfstak, zoals blijkt uit de grafiek, minder geconcentreerd dan het industrie­gemiddelde.

De industrie **verwerking en conservering van aardappelen (niet-diepgevroren, Nace 10311)** kwam naar voren onder de industrieën met een potentieel risico op verstoorde marktwerving in 2015, met name vanwege de kapitaalintensiteit en de relatief hoge winstmarges. In de daaropvolgende jaren zag deze industrie haar winstmarges dalen en haar indicatoren van dynamiek verbeteren vanuit het oogpunt van de marktwerving.

Grafiek 13. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de industrieën²³ - 2017

Bron: Statbel, eigen berekeningen.

Wat de **productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312)** betreft, zijn enkele belangrijke ondernemingen in deze industrie actief. Afgezien van deze dominante spelers die erin geslaagd zijn hun positie op de binnenlandse markt te versterken, is er weinig ruimte voor de opkomst van nieuwe spelers op de Belgische markt. De kapitaalintensiteit is inderdaad hoog (zie grafiek). Bovendien is deze industrie in de loop der jaren kapitaalintensiever geworden (16,5 % in 2012 tegenover 32,6 % in 2017), onder meer als gevolg van de investeringen van de twee belangrijkste spelers.²⁴ Er zijn de afgelopen jaren weinig nieuwe ondernemingen op de binnenlandse markt gekomen. De markt is ook onderhevig aan weinig internationale concurrentie, zoals blijkt uit het lage niveau van de import van diepgevroren aardappelproducten (zie het deel met betrekking tot de buitenlandse handel). Anderzijds lag de winstmarge van deze industrie in 2017 (7,7 %) onder het gemiddelde van de industriële sectoren (11,0 %).

De **productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312)** kwam naar voren bij de industrieën die een mogelijk risico op een verstoorde marktwerking vertegenwoordigen in 2016 door hun geringe marktdynamiek. In 2017 is de situatie verbeterd, met name dankzij ondernemingen die de markt betreden en verlaten.

III.4.2 Marktwerving voor diensten in de aardappelkolom

De diensten van de aardappelkolom zijn meerdere malen weerhouden bij de diensten die een potentieel risico op een slechte marktwerking vertegenwoordigen. Het betreft voornamelijk de groothandel in aardappelen (NACE 46311) en de groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 46382).

²³ Onder 'bijdrage van elke indicator' moet worden verstaan het verschil tussen de genormaliseerde score voor elke indicator van de industrie en de gemiddelde score van alle industrieën, gewogen naar het gewicht van de indicator in de eindscore. Het zwart omrande gebied geeft het verschil weer tussen de score van de samengestelde indicator van de industrie en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren voor alle industrieën. De indicatoren die een positieve bijdrage leveren zijn de indicatoren waarvoor de geanalyseerde industrie minder goed presteert dan het gemiddelde. De indicatoren met een negatieve bijdrage daarentegen zijn de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

²⁴ Dit kan worden verklaard door het feit dat de aardappelverwerkende industrie, volgens de Federatie van de Voedingsindustrie, in 2016 grote investeringen zou hebben gedaan ([jaarverslag 2016](#)).

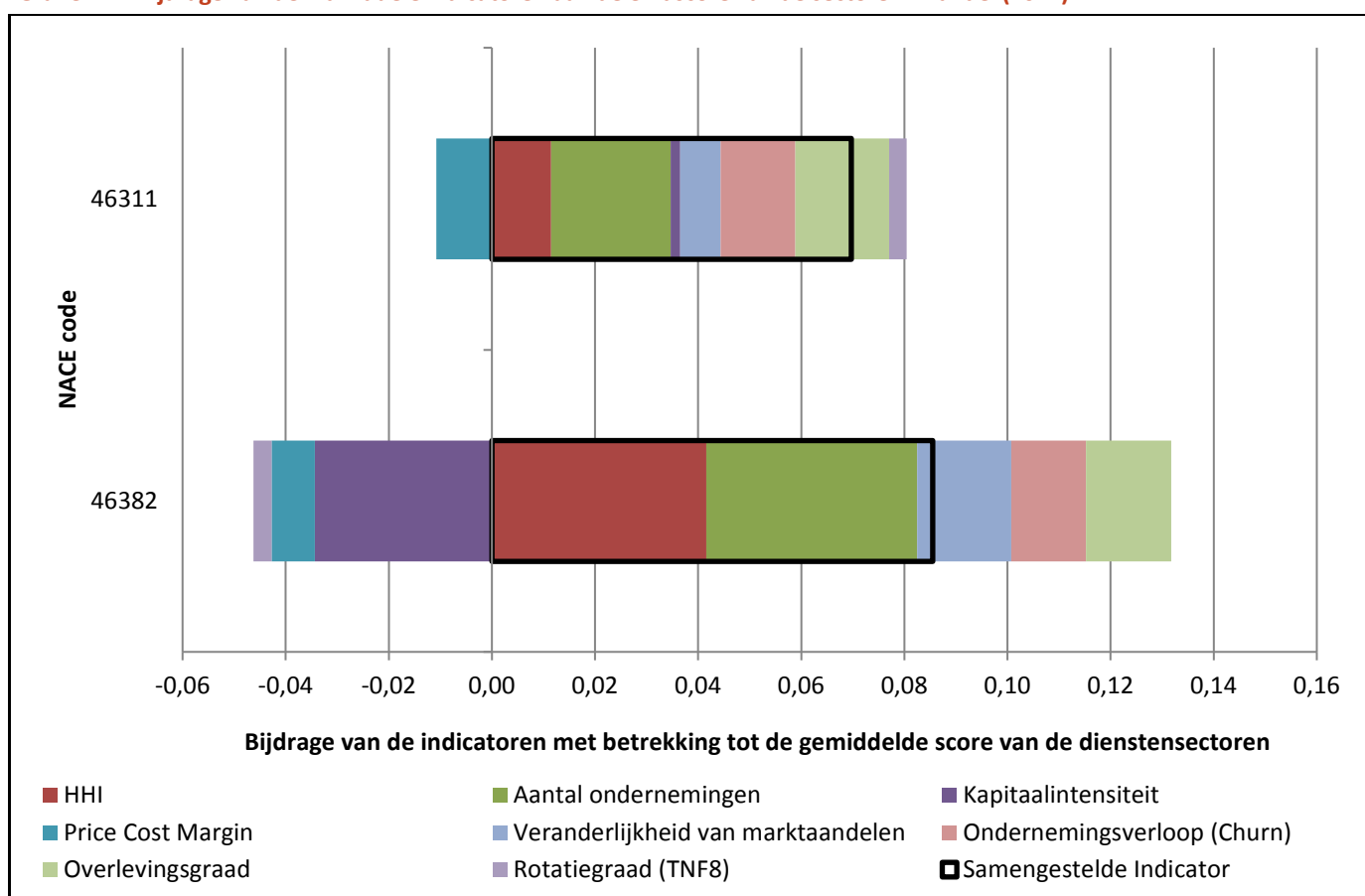
Wat de **groothandel in aardappelen (NACE 46311)** betreft, kwam deze sector 4 keer naar voren bij de 50 diensten met een potentieel risico op marktverstoring: in 2012, 2014, 2016 en 2017.

In 2017²⁵ werd deze bedrijfstak gekenmerkt door weinig ondernemingen ten opzichte van het gemiddelde voor diensten en door een relatief hoge concentratie (zie onderstaande grafiek²⁶). Indicatoren van marktdynamiek wijzen op een sterke stabiliteit. Anderzijds is de winstmarge van deze bedrijfstak lager dan het gemiddelde voor alle diensten (3,6 % in 2017 tegenover 13,0 % voor alle diensten).

Wat de **groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 46382)** betreft, is deze sector door het Prijzenobservatorium geïdentificeerd als een van de diensten met een potentieel risico op marktverstoring, elk jaar van 2013 tot 2017. Er zijn maar weinig ondernemingen actief in deze handel (34 in 2017). Hun marktaandeelen zijn sterk geconcentreerd in enkele grote ondernemingen. En deze concentratie neemt sinds 2013 toe. Bovendien getuigen de indicatoren van marktdynamiek van een relatieve stabiliteit.

Daarentegen genereren de ondernemingen in deze bedrijfstak gemiddeld relatief lage winstmarges (5,6 % in 2017 tegenover 13,0 % voor alle diensten) en doen relatief weinig beroep op kapitaal (2,2 % in 2017 tegenover 32,0 % voor alle diensten).

Grafiek 14. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Handel (2017)

Bron: Statbel, eigen berekeningen.

²⁵ Laatste beschikbare jaar.

²⁶ Onderstaande grafiek toont de bijdrage van de verschillende indicatoren van marktwerking aan de eindscore van de diensten van de aardappelkolom (ten opzichte van het gemiddelde van de diensten, genormaliseerd naar 0). De indicatoren van marktwerking die een positieve bijdrage leveren zijn indicatoren waarvoor de geanalyseerde bedrijfstak minder goed presteert dan het gemiddelde van de diensten. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage leveren in de grafiek, de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde van de diensten (en die dus het risico op marktverstoring verminderen).

Samenvattend kan worden gesteld dat de sectoren van de aardappelkolom relatief geconcentreerd zijn rond enkele grote spelers. Bovendien zijn de twee industriële sectoren kapitaalintensief, wat zich vertaalt in een sterke stabiliteit van de marktaandelen wat op lange termijn problematisch kan zijn.

III.5. Productie, consumptie en buitenlandse handel van de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen

Dit hoofdstuk beschrijft de verschillende aanvoerstromen van aardappelen volgens macro-economische aggregaten (productie, binnenlandse consumptie en buitenlandse handel). De beschikbare hoeveelheid aardappelen is afkomstig van de binnenlandse productie en van invoer. Aardappelen en aardappelproducten worden door huishoudens (thuis of buitenshuis) geconsumeerd of uitgevoerd.

III.5.1 Evolutie van de productie in de aardappelindustrie

In 2018 heeft de industrie 5 miljoen ton aardappelen verwerkt (tegenover slechts ongeveer 500.000 ton in 1990) ²⁷.

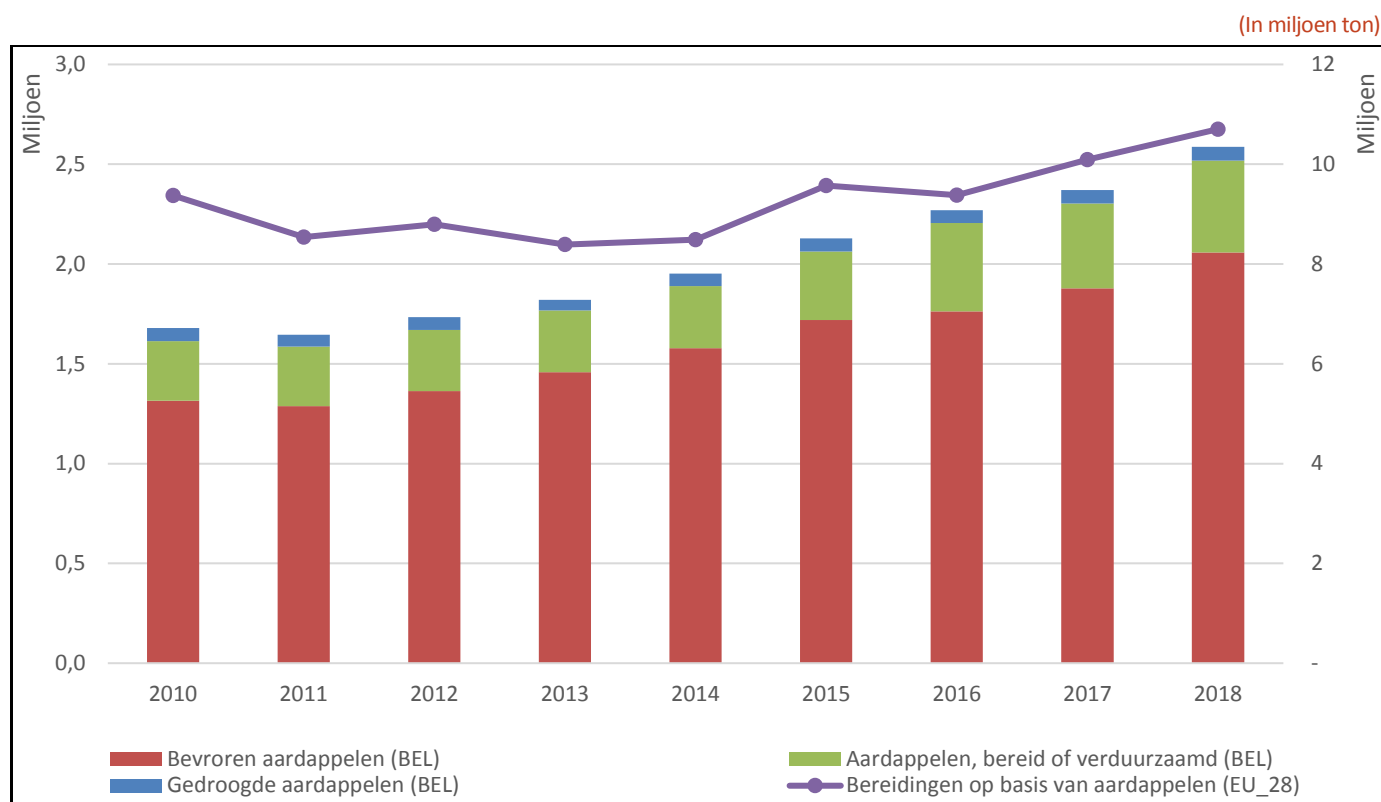
In 2018 produceerde de Belgische aardappelindustrie 2,6 miljoen ton aan afgewerkt product ²⁸ tegenover 2,4 miljoen ton een jaar eerder, onder meer dankzij de dynamische productie van de belangrijkste marktspelers die hun productiecapaciteit aanzienlijk hebben verhoogd. Hoewel de aardappel oogst in 2018 minder goed was, verhoogde de aardappelindustrie haar productie van eindproducten door verse aardappelen in te voeren.

Ter vergelijking: de EU-28 produceerde 10,7 miljoen ton eindproducten in 2018 (tegenover 10,1 miljoen ton in 2017). België produceerde dus een kwart van de eindproducten op basis van aardappelen van de Europese Unie in 2018.

²⁷ Communicatie VILT (01/04/2019).

²⁸ Bron : Statbel (BEL_H_N_2018.xlsx).

Grafiek 15. Evolutie van de productie van aardappelen, ingevroren of diepgevroren aardappelen en aardappelbereidingen in België (linkeras) en in de Europese Unie (rechteras)

Bron: Statbel, Eurostat (PRODCOM-classificatie).

N.B.: De productie van aardappelbereidingen omvat aardappelen (ingevroren of diepgevroren), bereidingen en conserveringen op basis van aardappelen en gedroogde aardappelen.

Met een aandeel van bijna 80 % in 2018, vormen de ingevroren of diepgevroren aardappelen het belangrijkste eindproduct (in volume) van de Belgische aardappelindustrie.²⁹

III.5.2 Consumptie van aardappelen en verwerkte aardappelproducten in België

Met een aandeel van 40 % blijven de supermarkten in 2018 het belangrijkste distributiekanaal voor verse aardappelen. De hard discounters en de buurtwinkels zagen hun aandeel tussen 2014 en 2018 het meest toenemen (respectievelijk 29,5 % en 13,5 % tegenover 26,8 % en 12,7 % in 2014) ten koste van speciaalzaken en de directe verkoop³⁰. Verse aardappelen (92 %) en aardappelbereidingen (behalve frieten³¹) worden vrijwel uitsluitend thuis geconsumeerd.

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de consumptie van aardappelen en van verwerkte aardappelproducten in België in de loop van de laatste vijf jaar.

In 2018 bedroeg de thuisconsumptie van verse aardappelen, volgens de VLAM, 21,7 kg per inwoner (tegenover 31,9 kg in 2002³²), die van verwerkte verse aardappelen (chips, vlokken, ...) bedroeg 1,7 kg en die van verwerkte en diepgevroren aardappelen (frieten, kroketten, ...) 5,1 kg per inwoner (nog 5,7 kg in 2012). Over het algemeen is er dus sprake van een daling van de thuisconsumptie van aardappelen.

²⁹ Ingevroren of diepgevroren verwerkte aardappelen vertegenwoordigen ook het belangrijkste eindproduct (in volume) van de Europese aardappelindustrie (57 %).

³⁰ VLAM

³¹ 60 % van de diepvriesfrieten wordt thuis geconsumeerd.

³² http://www.agripress.nl/_STUDIOEMMA_UPLOADS/downloads/WVLW_2013_02_HoeveelFriturenZijnErInW-VL.pdf

Volgens de VLAM kan deze daling worden verklaard door het feit dat de consument vaker zijn toevlucht neemt tot bereide maaltijden en meer buitenshuis eet; de sensibilisering voor een gezonde voeding neigt de consumptie van diepgevroren aardappelbereidingen te beperken.

Tabel 7. Evolutie van de consumptie van aardappelen en verwerkte aardappelproducten thuis in België ³³

(In kilo per inwoner of in %)

	2014	2015	2016	2017	2018	GJG (en %)
Verse aardappelen	25,10	24,80	23,60	22,80	21,70	-3,6
Verwerkte verse aardappelen	1,56	1,72	1,73	1,76	1,66	+1,6
Verwerkte diepgevroren aardappelen	5,30	5,28	5,31	5,06	5,10	-1,0

Bron: VLAM.

Ondanks een daling van de consumptie (-3,6 % op jaarbasis voor verse aardappelen en -1,0 % voor verwerkte diepgevroren aardappelen tussen 2014 en 2018) blijven aardappelen, in de thuissituatie, veruit het meest geliefde zetmeelrijke voedsel. Zo aten de Belgen in 2018 bijvoorbeeld gemiddeld 5,1 kg pasta en 1,5 kg rijst per hoofd van de bevolking.

III.5.3 Buitenlandse handel

De buitenlandse handel wordt geanalyseerd volgens de gecombineerde nomenclatuur CN8, in volume en in waarde. De gegevens inzake de internationale handel hebben betrekking op de periode 2000-2018.

- Pootaardappelen (07011000),
- Verse of gekoelde aardappelen voor de productie van zetmeel (07019010),
- Andere verse of gekoelde aardappelen (07019090),
- Aardappelen, niet-gekookt of gekookt in water of met behulp van stoom, ingevroren (071101000),
- Gedroogde aardappelen (07129005).

De **categorie aardappelbereidingen** is samengesteld uit:

- Aardappelmeel, aardappelgries en aardappelpoeder (11051000),
- Aardappelvlokken en aardappelgranulaat (11052000),
- Diepvriesaardappelen eenvoudigweg gekookt (20041010),
- Aardappelen, in de vorm van meel, gries of vlokken (20041091),
- Aardappelen, op een andere wijze bereid of verduurzaamd dan in azijn of azijnzuur (20041099),
- Aardappelen, in de vorm van gries, meel of vlokken, niet-diepgevroren (20052010),
- Niet-bevroren, in dunne schijfjes gesneden aardappelen (20052020),
- Aardappelen, op andere wijze bereid of verduurzaamd dan in azijn of azijnzuur (20052080).

In 2018 vertoonde de Belgische handelsbalans in de **categorie aardappelen** een tekort (306,4 miljoen euro). Dit tekort, dat aan het begin van de jaren 2000 nog klein was, is in de loop van de tijd geleidelijk toegenomen (zie onderstaande grafiek). Sinds 2016 is het saldo van de handelsbalans sterk verslechterd onder de impuls en de dynamiek van de ondernemingen in de aardappelverwerkende sector. Deze ondernemingen voeren steeds meer aardappelen in om tegemoet te komen aan de groeiende vraag van buitenlandse markten naar verwerkte aardappelproducten.

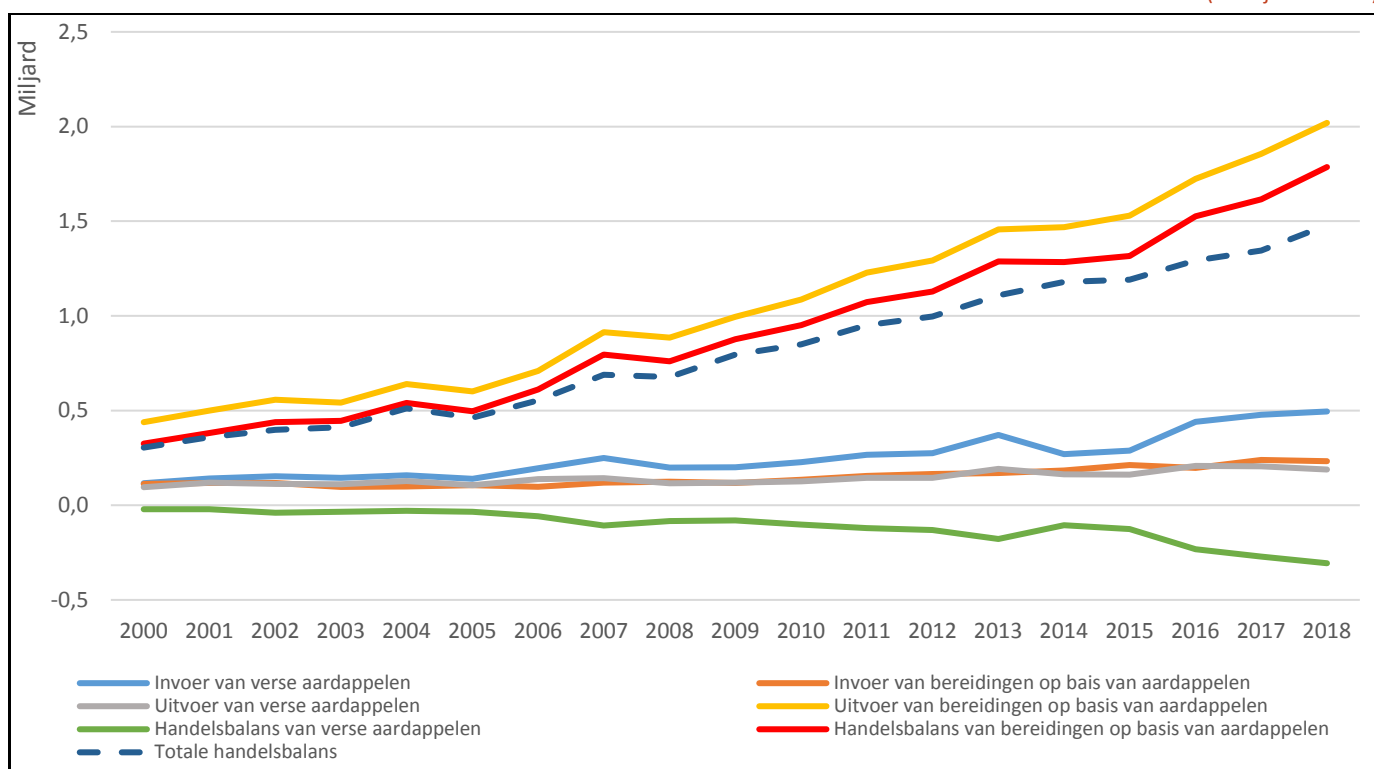
In 2018 vertoonde de Belgische handelsbalans van **aardappelbereidingen** een zeer positief saldo (1,8 miljard euro tegenover 325,4 miljoen euro in 2000). Dit overschot is van jaar tot jaar aanzienlijk toegenomen (+10 % op jaarbasis).

Voor de sector als geheel is het saldo dus grotendeels positief (1,48 miljard euro). Dit saldo neemt voortdurend toe (+9,2 % op jaarbasis).

³³ Er is respectievelijk 3,5 en 2 kilogram aardappelen nodig om verwerkte verse aardappelen en verwerkte bevroren aardappelen te maken.

Grafiek 16. Evolutie van de uitvoer en invoer van aardappelen en van aardappelproducten (in waarde) van België

(In miljarden euro)

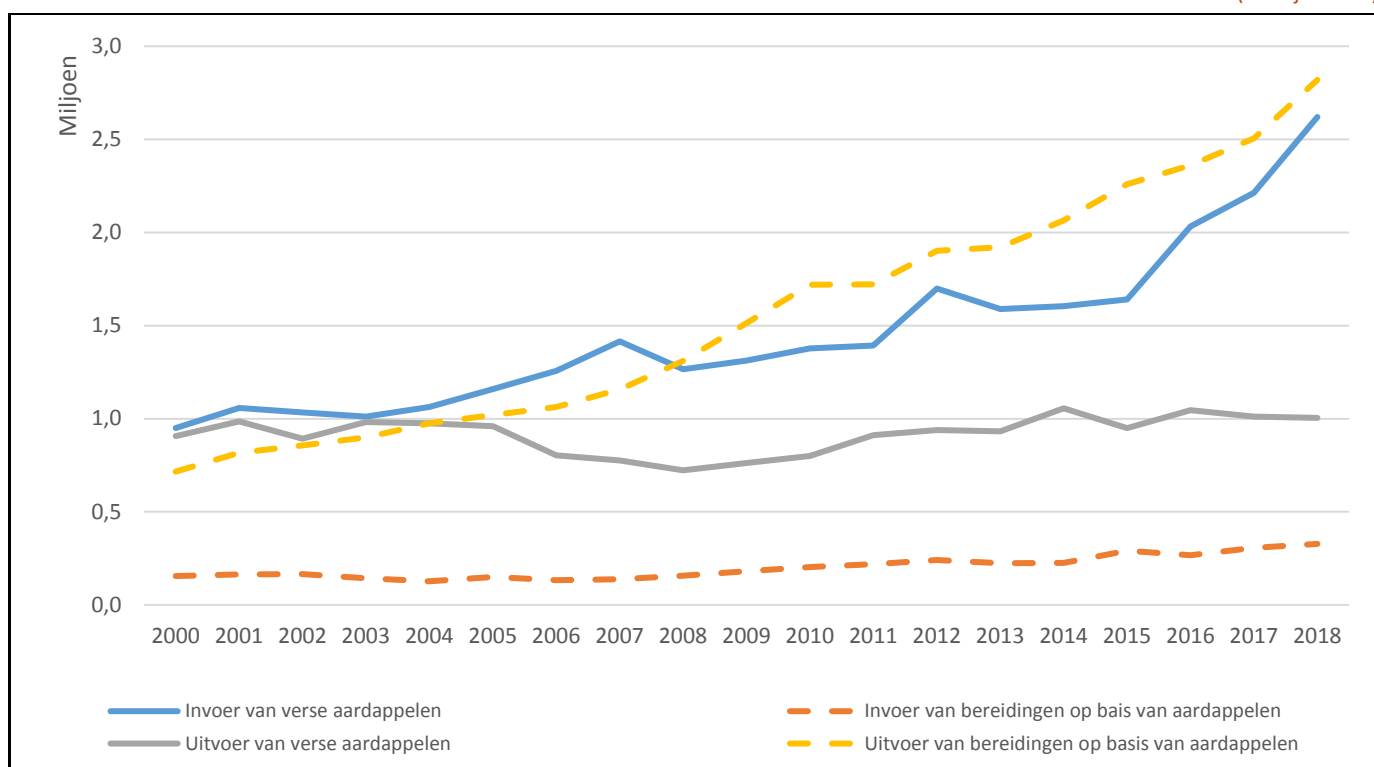

Bron: NBB (via Eurostat).

Om het hoeveelheidseffect te isoleren van het prijseffect, wordt de evolutie van de in- en uitvoer van de aardappelkolom hieronder geanalyseerd in termen van volume.

Grafiek 17. Evolutie van de in- en uitvoer van aardappelen en aardappelbereidingen (in volume) voor België

(In miljoen ton)

Bron: NBB (via Eurostat).

In 2018 **exporteerde België** 1 miljoen ton aardappelen (ter waarde van 189 miljoen euro) en 2,8 miljoen ton aardappelproducten (ter waarde van 2 miljard euro). De uitvoer van aardappelen is tussen 2000 en 2018 vrij stabiel gebleven op ongeveer 1 miljoen ton, terwijl tegelijkertijd de uitvoer van aardappelproducten is verviervoudigd van 0,7 miljoen ton tot 2,8 miljoen ton.

In 2018 **importeerde België** 2,6 miljoen ton aardappelen en 0,3 miljoen ton aardappelproducten. Uitgedrukt in volume is de invoer van aardappelen tussen 2000 (0,9 miljoen ton) en 2018 (2,6 miljoen ton) bijna verdrievoudigd, terwijl tegelijkertijd de invoer van aardappelproducten toenam van 0,2 miljoen ton tot 0,3 miljoen ton.

Verse aardappelen worden voornamelijk door de verwerkende industrie ingevoerd om te voldoen aan de snel groeiende buitenlandse vraag (en minder aan de binnenlandse consumptie die in de loop der jaren de neiging heeft af te nemen). De invoer van primeuraardappelen is evenwel relatief belangrijk.

Wat betreft de landen van oorsprong van invoer en de bestemming van de uitvoer van aardappelen en aardappelbereidingen, kunnen verschillende vaststellingen worden gedaan.

In 2018 zijn Nederland (0,7 miljoen ton, een sterke stijging sinds 2000) en Frankrijk (0,2 miljoen ton) de twee belangrijkste bestemmingen voor de Belgische **aardappelexport**. België voerde voornamelijk in uit Frankrijk (1,4 miljoen ton, een sterke stijging sinds 2000), Duitsland (0,5 miljoen ton, een sterke stijging sinds 2000) en Nederland (0,5 miljoen ton). België had dus een overschot in volume op de handelsbalans ten opzichte van Nederland (+0,2 miljoen ton) maar een tekort in volume op de handelsbalans ten opzichte van Frankrijk (-1,2 miljoen ton) en Duitsland (-0,5 miljoen ton).

Op de markt voor verse aardappelen importeerde België in 2018 meer primeuraardappelen uit landen buiten de Europese Unie (24.186 ton uit Israël en Egypte in het bijzonder) dan uit landen van de Europese Unie (9.593 ton uit Nederland en Cyprus in het bijzonder).

De uitvoer van **aardappelbereidingen** was voornamelijk bestemd voor Frankrijk (0,5 miljoen ton, sterk gestegen sinds 2000), het Verenigd Koninkrijk (0,4 miljoen ton, sterk gestegen sinds 2000) en Nederland (0,4 miljoen ton, sterk gestegen sinds 2000). In 2018 werd de uitvoer naar het Verenigd Koninkrijk (nog) niet beïnvloed door de onzekerheid gecreëerd door de Brexit. Ook de uitvoer van aardappelbereidingen naar landen buiten de Europese Unie neemt duidelijk toe: 0,8 miljoen ton in 2018 (een sterke stijging sinds 2000), wat neerkomt op een derde van de totale uitvoer van aardappelbereidingen van België. De Belgische industrie stelt zich open voor nieuwe markten (met name Brazilië, Saoedi-Arabië en Chili). Sommige Latijns-Amerikaanse landen willen zich beschermen tegen de invoer van diepvriesfrieten (bijvoorbeeld Colombia)³⁴. De invoer van aardappelbereidingen komt voornamelijk uit Nederland (0,2 miljoen ton, sterk gestegen sinds 2000). Wat de aardappelbereidingen betreft, heeft België in volume een overschot op de handelsbalans (+0,5 miljoen ton ten opzichte van Frankrijk; 0,4 miljoen ton ten opzichte van het Verenigd Koninkrijk; 0,2 miljoen ton ten opzichte van Nederland).

³⁴ L'Echo, Friture sur la ligne avec Bogota, <https://www.lecho.be/entreprises/alimentation-boisson/friture-sur-la-ligne-avec-bogota/10067825.html>.

III.6. Kostenstructuur en financiële analyse

III.6.1 Analyse van de kostenstructuur van de industrieën en de groothandel in de aardappelkolom

De kostenstructuur van de industrieën en van de groothandel in de aardappelkolom is onderverdeeld in verschillende categorieën, namelijk de handelsgoederen, grond- en hulpstoffen (rubriek 60 in de Minimumindeling van het Algemeen Rekeningenstelsel), de diensten en diverse goederen (61) en de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen (62)³⁵.

Tussen 2010 en 2018 waren de aankopen van goederen (60) goed voor gemiddeld iets minder dan 40,0 % van de totale kosten van de **verwerking en conservering van aardappelen**. Afgezien van 2012/2013 (een derde van de kosten) is deze verhouding constant gebleven. De aankopen van diensten (61) en de loonmassa (62) vertegenwoordigden respectievelijk ongeveer 30,0 % en 25,0 % van de kosten. Het aandeel van de afschrijvingen bedroeg minder dan 10,0 %.

De totale kosten van de verwerking en conservering van aardappelen zijn tussen 2010 en 2018 jaarlijks met 8,7 % gestegen. De loonmassa (62) groeide het meest (+13 % op jaarbasis). De aankoopkosten van goederen (60) namen op jaarbasis met 8,2 % toe.

In de sector **productie van diepgevroren aardappelbereidingen** hebben de aankopen van goederen een veel groter aandeel in de totale kosten dan in de sector verwerking van aardappelen. Over de hele periode 2010-2018 vertegenwoordigden de aankopen van goederen gemiddeld 2/3 van de kosten van de sector vervaardiging van diepgevroren aardappelbereidingen. De aankopen van diensten (61) waren goed voor iets meer dan 20,0 % van de kosten. De loonmassa en de afschrijvingen vertegenwoordigden elk minder dan 10,0 % van de kosten.

De totale kosten van de **productie** van diepgevroren aardappelbereidingen zijn tussen 2010 en 2018 jaarlijks met 8,5 % toegenomen. De loonmassa groeide het meest (+13 % op jaarbasis). De kosten van goederen (60) stegen met 7,5 % op jaarbasis.

Van 2010 tot 2018 vertegenwoordigden de aankopen van goederen ongeveer 90,0 % van de kosten van de sector **groothandel in aardappelen**. De aankopen van diensten waren goed voor iets minder dan 10,0 %. De andere kosten waren marginaal.

Tabel 8. Componenten van de kostenstructuur, gemiddelden (2010-2018)

(In miljoen euro, in %)

Activiteitstakken	Aankoop van goederen (60)	Aankoop van diensten (61)	Bezoldigingen (62)	Afschrijvingen (63)	Andere kosten (64)	Kostentotaal (60/64)
10311-Verwerking en conservering van aardappelen	124	94	81	28	2	328
10312-Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	969	328	120	64	5	1.485
46311-Groothandel in aardappelen	95	8	1	1	0	106

Bron: NBB (Balanscentrale).

III.6.2 Financiële analyse van de industrieën en van de groothandel in de aardappelkolom

De financiële analyse maakt het mogelijk om de prestaties en de gezondheidstoestand van de ondernemingen in de verschillende industriële en groothandelssectoren van de aardappelkolom te beoordelen. Deze analyse wordt uitgevoerd door middel van verschillende ratio's met betrekking tot a) rendabiliteit, b) liquiditeit en c) solvabiliteit. Deze worden berekend op basis van de jaarrekeningen van de ondernemingen uit de databank van de Balanscentrale. Met het oog op nauwkeurigheid en analysegemak, wordt voor de periode 2010-2018 een constant staal van ondernemin-

³⁵ Deze percentages worden berekend op basis van de ondernemingen in het staal dat wordt gebruikt om de ratio's te berekenen. Bronnen: FOD Economie, jaarrekeningen van ondernemingen, eigen berekeningen.

gen gebruikt. Zo werden alleen ondernemingen die een jaarrekening met volledig schema in elk onderzocht jaar neerlegden in aanmerking genomen. De samenstelling van het staal is terug te vinden in de tabel hieronder:

Tabel 9. Staal van ondernemingen in de verschillende sectoren van de aardappelkolom die worden gebruikt voor de berekening van de financiële ratio's in 2018

Activiteitstakken	Aantal ondernemingen	% van de vertegenwoordigde ondernemingen	% van de vertegenwoordigde omzet
10311-Verwerking en conservering van aardappelen	7	18	84,8
10312-Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	7	64	99,7
46311- Groothandel in aardappelen	5	5	53,0
46382- Groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen	2	6	10,2

Bronnen: NBB (Balanscentrale), Structural Business Survey, eigen berekeningen.

Het staal omvat voor zowel de sector van de groothandel in aardappelen als de sector van de verwerking en conservering van aardappelen slechts een klein percentage van de bedrijven in de sector. Desalniettemin is wel een groot deel van de omzet vertegenwoordigd waardoor uit de analyse van de ratio's realistische en betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken. Dat is niet het geval voor de sector van de groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen, die daarom niet in dit hoofdstuk zal worden behandeld.

III.6.2.1 Analyse van de rendabiliteit

De rendabiliteit van een onderneming toont zij in staat is om met al haar middelen winst te genereren. De rendabiliteit wordt in deze studie geschat aan de hand van de ratio's van de netto operationele marge en de ondernemingsmarge³⁶.

Onderstaande tabel geeft de evolutie van deze ratio's weer voor de verschillende industriële en dienstverlenende takken van de aardappelkolom. Er moet echter rekening worden gehouden met het feit dat de marges binnen dezelfde sector sterk kunnen verschillen van bedrijf tot bedrijf.

Over de periode 2010-2017 waren de netto operationele marges van de aardappelindustrie van de verwerking en conservering van aardappelen hoger dan deze van de voedings- en drankenindustrie (6,2 % versus 4,1 %). De netto operationele marges van de industrie van de vervaardiging van diepgevroren aardappelbereidingen (4,1 %) waren van dezelfde grootte orde als die van de voedingsindustrie. De ondernemingsmarges zijn daarentegen lager in dezelfde periode (respectievelijk 4,5 % en 3,0 % tegenover 5,2 % voor de hele voedingsindustrie).

Dit kan worden verklaard door het feit dat de aardappelindustrie een hogere schuldgraad heeft dan de voedingsindustrie in het algemeen.

Anderzijds zijn de marges van de verwerking en conservering van aardappelen gemiddeld hoger dan deze van de productie van diepgevroren aardappelbereidingen.

Wat de **evolutie van de marges** betreft, zijn deze van de **verwerking en conservering van aardappelen** tussen 2010 en 2015 relatief stabiel gebleven. De laatste drie jaar (2016-2018) zijn ze echter kleiner geworden. Individueel genereerden de verschillende ondernemingen sterk verschillende marges. Zo schommelde de netto operationele marge in 2018 bijvoorbeeld tussen 0,1 % tot 7,7 %, terwijl de ondernemingsmarge fluctueerde tussen 0,1 % en 5,3 %.

Voor de **productie van diepgevroren aardappelbereidingen** volgden de netto operationele marge en de ondernemingsmarge gedurende de onderzochte periode dezelfde tendens: gemiddeld stegen de marges gestaag tussen 2010 (respectievelijk 0,7 % en 1,0 %) en 2014 (7,0 % en 4,5 %), stabiliseerden ze vervolgens en daalden ze daarna tot 1,8 % en 1,2 % in 2018. Deze gemiddelde trends verbergen verschillen in de evolutie van de marges van elke onderneming. Zo schommelde de netto operationele marge in 2016 tussen 0,4 % en 7,1 %, terwijl de ondernemingsmarge fluctueerde tussen 0,4 % en 11,8 %.

³⁶ Zie bijlage 3. De ratio's voor de netto operationele marge en de ondernemingsmarge verschillen van de indicator voor de (bruto) winstmarge in hoofdstuk III.4.

Voor de **handel** waren de marges in de **groothandel in aardappelen** vergelijkbaar met deze van de hele groothandel in voedingsmiddelen en dranken, terwijl ze in de **groothandel in diepgevroren aardappelbereidingen** hoger waren.

De netto operationele marge en de ondernemingsmarge voor de **groothandel in consumptie** zijn relatief stabiel gebleven tussen 2010 en 2013 (respectievelijk ongeveer 1,2 % en 0,6 %). Daarna zijn de marges aanzienlijk gestegen en bedroegen ze in 2017 respectievelijk 3,2 % en 1,6 %. In 2018 zijn de marges sterk gedaald. Deze bedrijfsmarges verbergen verschillen in evolutie van de marges binnen elke onderneming. Zo fluctueerde de netto operationele marge in 2018 tussen -17,0 % tot 4,3 %, terwijl de ondernemingsmarge tussen -11,9 % en 3,3 % schommelde.

Tabel 10. Rendabiliteit van de aardappelkolom

(In %)

Netto operationele marge (9901+9125/70)	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	Gemiddelde (2010-2017)	Gemiddelde (2010-2018)
10311-Verwerking en conservering van aardappelen	7,4	7,3	7,1	5,1	6,7	7,1	5,1	4,1	3,0	6,2	5,9
10312-Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	0,7	2,0	3,1	5,1	7,0	6,9	5,4	2,5	1,8	4,1	3,8
Voedingsindustrie en dranken	4,3	3,5	3,7	4,2	4,5	4,2	4,2	3,8		4,1	
46311- Groothandel in aardappelen	1,0	1,0	1,3	1,5	2,5	2,6	2,7	3,2	1,0	2,0	1,9
Groothandel in voedingsmiddelen en dranken	2,2	1,8	1,6	1,6	1,7	1,8	1,8	1,8		1,8	
Ondernemingsmarge (9904/70)											
10311-Verwerking en conservering van aardappelen	5,5	5,3	5,3	3,5	5,0	5,5	3,3	2,9	2,0	4,5	4,3
10312-Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	1,0	1,4	2,3	3,2	4,5	4,2	5,3	1,9	0,9	3,0	2,7
Voedingsindustrie en dranken	1,8	3,7	10,8	3,0	3,4	4,4	8,7	5,0		5,1	-
46311- Groothandel in aardappelen	0,6	0,5	0,6	0,6	1,5	1,5	1,3	1,6	0,6	1,0	1,0
Groothandel in voedingsmiddelen en dranken	2,7	0,9	1,0	0,9	1,1	1,4	1,2	1,3		1,3	

Bron: NBB (Balanscentrale).

III.6.2.2 Analyse van de liquiditeit

Liquiditeit drukt het vermogen van een onderneming uit om aan haar financiële verplichtingen op korte termijn te voldoen. In deze studie wordt liquiditeit berekend in enge en in ruime zin. Volgens het Beroepsinstituut van Erkende Boekhouders en Fiscalisten³⁷ zou de liquiditeitsratio in ruime zin idealiter groter dan 1 moeten zijn. Als de vlottende activa hoger zijn dan de schulden op korte termijn is de ratio hoger dan 1. Dit wijst erop dat alle schulden op korte termijn kunnen worden betaald met beschikbare of snel beschikbare liquiditeiten. De literatuur beschouwt een score tussen 1 en 1,5 als een gezonde liquiditeitspositie.

De liquiditeitsratio in enge zin³⁸ verwijdt uit de vorige ratio de minst liquide posten, namelijk de voorraden en bestellingen in uitvoering en de overlopende rekeningen. Deze ratio wijst op de capaciteit van de onderneming om het hoofd te bieden aan de onmiddellijke eisen van haar leveranciers door gebruik te maken van de activa die het makkelijkst realiseerbaar zijn. Als deze ratio lager is dan 0,5, wijst dit op een onevenwicht en een groot tekort aan thesaurie, met als gevolg het gebruik van schulden op korte termijn om aan bepaalde verplichtingen te voldoen, en de verlenging van betalingsuitstellen van leveranciers en/of klanten.

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de liquiditeitsratio's in enge en in ruime zin weer.

Tabel 11. Liquiditeit in de aardappelkolom

(In %)

Liquiditeit in ruime zin (3+40/41+50/53+54/58+490/1)/(42/48)	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Gemiddelde (2010-2017)	Gemiddelde (2010-2018)

³⁷ <http://www.bibf.be/Index.asp?Idx=1617>.

³⁸ Chambre de commerce et d'industrie du Luxembourg belge, Entreprendre aujourd'hui N°159 - mei/juni 2014.

+492/3)											
10311-Verwerking en conservering van aardappelen	1,24	1,30	1,43	1,13	1,35	1,57	1,51	1,44	1,36	1,37	1,37
10312-Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	1,13	1,04	1,24	1,19	1,21	1,10	1,22	1,07	1,11	1,15	1,15
Voedingsindustrie en dranken	0,99	0,93	1,11	1,10	1,21	1,16	1,20	1,12	-	1,10	-
46311- Groothandel in aardappelen	0,98	0,95	0,97	0,96	1,02	0,93	0,82	0,65	0,49	0,91	0,87
Groothandel in voedingsmiddelen en dranken	1,37	1,34	1,33	1,32	1,30	1,35	1,32	1,36	-	1,34	-
Liquiditeit in enge zin (40/41+50/53+54/58+490/1)/(42/48+492/3)											
10311-Verwerking en conservering van aardappelen	1,13	1,18	1,24	0,99	1,19	1,40	1,34	1,25	1,16	1,22	1,21
10312-Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	0,93	0,84	0,92	0,92	1,00	0,87	0,93	0,78	0,77	0,90	0,88
Voedingsindustrie en dranken	0,79	0,73	0,89	0,89	0,99	0,94	0,96	0,89	-	0,88	-
46311- Groothandel in aardappelen	0,74	0,77	0,78	0,75	0,97	0,72	0,55	0,42	0,31	0,72	0,67
Groothandel in voedingsmiddelen en dranken	1,15	1,12	1,10	1,10	1,09	1,10	1,09	1,12	-	1,11	-

Bron: NBB (Balanscentrale).

In de periode 2010-2017 lag zowel de liquiditeitsratio in ruime zin (1,37) als in enge zin (1,22) van de **verwerking en conservering van aardappelen**, gemiddeld boven de gemiddelde liquiditeitsratio in ruime zin (1,10) en enge zin (0,88) van de voedingsindustrie en dranken. De overeenkomstige ratio's (respectievelijk 1,15 en 0,90) van de **productie van diepgevroren aardappelbereidingen** waren van dezelfde grootteorde als deze van de referentie-industrie.

Wat de evolutie van de liquiditeit betreft, bereikten de liquiditeitsratio's in ruime en enge zin van de **verwerking en conservering van aardappelen** een piek in 2015 (respectievelijk 1,57 en 1,40) vooraleer geleidelijk af te nemen tot 1,36 en 1,16 in 2018. In 2018 schommelden dezelfde ratio's 'voor de ondernemingen respectievelijk tussen 0,80 en 5,54 enerzijds en tussen 0,44 en 5,20 anderzijds.

De liquiditeitsratio in enge zin van de **productie van diepgevroren aardappelbereidingen** was de afgelopen twee jaar (2017-2018) lager dan in de voorgaande jaren. Deze minder goede liquiditeit kan onder meer worden verklaard door de toename van de lange termijnverplichtingen van de grootste bedrijven in de sector. In 2018 schommelden de liquiditeitsratio's in ruime en enge zin voor de ondernemingen in de sector vervaardiging van diepgevroren aardappelbereidingen respectievelijk tussen 0,44 en 1,61 enerzijds en tussen 0,29 en 1,21 anderzijds.

De liquiditeitsratio's in de **groothandel in aardappelen** zijn lager dan 1 en lager dan in de industrie van de aardappelkolom. Bovendien zijn deze ratio's aanzienlijk lager dan de ratio's van de groothandel in voedingsmiddelen en dranken.

Wat de evolutie van de liquiditeit betreft, is de liquiditeitsratio in enge zin van deze handel in de afgelopen drie jaar (2016-2018) lager geweest dan in de voorgaande jaren. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat een van de grootste ondernemingen in die jaren te kampen had met liquiditeitsproblemen. In 2018 schommelden de liquiditeitsratio's in ruime en enge zin voor de ondernemingen in de groothandel in aardappelen respectievelijk tussen 0,31 en 6,70 enerzijds en 0,13 en 6,70 anderzijds.

III.6.2.3 Analyse van de solvabiliteit

De solvabiliteit van een sector meet het vermogen om zich met eigen vermogen te financieren en aan zijn lange termijnverplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio weerspiegelt dus de mate van financiële onafhankelijkheid van een sector.

Over het algemeen wordt een onderneming als solvabel³⁹ beschouwd als deze ratio gelijk is aan of hoger is dan 20 %, maar voor de meeste specialisten is de financiële onafhankelijkheid slechts solide vanaf 30 % tot 35 %. Een ratio die lager is dan 10 % is over het algemeen symptomatisch voor een gevaarlijk onevenwichtige structuur, terwijl een nega-

³⁹ Chambre de commerce et d'industrie du Luxembourg belge, Entreprendre aujourd'hui N°159 - mei/juni 2014.

tieve solvabiliteitsratio aantoont dat de onderneming niet langer over voldoende eigen vermogen beschikt voor de productie.

Tabel 12. Solvabiliteit in de aardappelkolom

(In %)

Solvabiliteit	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Gemiddelde (2010-2017)	Gemiddelde (2010-2018)
10311-Verwerking en conservering van aardappelen	58	60	65	62	61	64	69	63	64	63	63
10312-Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	32	30	34	36	38	42	40	37	30	36	35
Voedingsindustrie en dranken	40	40	40	40	40	39	36	37		39	
46311- Groothandel in aardappelen	25	23	20	24	34	24	24	22	21	25	24
Groothandel in voedingsmiddelen en dranken	42	38	40	39	38	41	38	38		39	

Bron: NBB (Balanscentrale).

Over de periode 2010-2017 lag de solvabiliteitsratio (63 %) van de verwerking en conservering van aardappelen gemiddeld hoger dan de solvabiliteitsratio (39 %) van de voedingsindustrie en dranken. De solvabiliteitsratio (36 %) van de productie van diepgevroren aardappelbereidingen was van dezelfde grootteorde als die van de referentie-industrie.

Wat de evolutie van de solvabiliteit betreft, is de solvabiliteitsratio van de **verwerking en conservering van aardappelen** gestegen tussen 2010 (58 %) en 2012 (65 %). Sindsdien is de solvabiliteitsratio dicht bij 65 % gebleven tot 2018. Toch kan de solvabiliteitsratio sterk verschillen van bedrijf tot bedrijf (tussen 20 % en 91 %), net zoals een bedrijf in de loop van de tijd een aanzienlijke verandering in zijn solvabiliteit kan meemaken (van 14 % tot 42 % tussen 2010 en 2018).

De solvabiliteitsratio in de sector van de **productie van diepgevroren aardappelbereidingen** bereikte in 2015 een piek van 42 %. Sindsdien is de solvabiliteitsratio voor het derde jaar op rij geleidelijk gedaald. In 2018 schommelde de solvabiliteitsratio van de verschillende ondernemingen in de sector van de **productie** van diepgevroren aardappelbereidingen tussen 20 % en 81 %.

Over de periode 2010-2017 was de solvabiliteitsratio (25 %) van de groothandel in aardappelen gemiddeld relatief zwak en lager dan de solvabiliteitsratio van de groothandel in voedingsmiddelen en dranken (39%).

Wat de evolutie van de solvabiliteit betreft, bereikte de solvabiliteitsratio van de groothandel in aardappelen een piek van 34 % in 2015. Sindsdien is de solvabiliteitsratio voor het derde jaar op rij licht gedaald. In 2018 schommelde de solvabiliteitsratio van de bedrijven in deze sector tussen 12 % en 85 %.

We kunnen verschillende vaststellingen doen als besluit van deze financiële analyse van de aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen:

- Afgezien van de ondernemingsmarge heeft de verwerking en conservering van aardappelen gemiddeld een hogere netto operationele marge, solvabiliteit en liquiditeit dan de voedingsindustrie en dranken. Wat de evolutie betreft, zijn de rendabiliteit en de liquiditeit van de sector tot 2015 toegenomen maar zijn vervolgens tot 2018 geleidelijk gedaald. Ondanks deze achteruitgang bleef de verwerking en conservering van aardappelen een winstgevende en zeer liquide bedrijfstak. Bovendien heeft deze sector over de hele onderzochte periode een stabiele solvabiliteit behouden.
- Afgezien van de ondernemingsmarge heeft de productie van diepgevroren aardappelbereidingen gemiddeld een netto operationele marge, solvabiliteit en liquiditeit die vergelijkbaar is met de voedingsindustrie en dranken. In termen van evolutie kende deze sector echter een traject dat zeer verschillend was van dat van de voedingsindustrie en dranken. De productie van diepgevroren aardappelbereidingen heeft tot 2016 haar rendabiliteit aanzienlijk verhoogd en haar liquiditeit en solvabiliteit versterkt. Toch zijn de verschillende financiële ratio's (rendabiliteit, liquiditeit en solvabiliteit) van deze bedrijfstak de afgelopen twee jaar sterk gedaald: zo is, bijvoorbeeld, de liquiditeitsratio in enge zin nog nooit zo zwak geweest als in de afgelopen twee jaar; bovendien zijn de rendabiliteit en de solvabiliteit in 2018 weer op een niveau gekomen dat vergelijkbaar is met dat van 2011, een jaar dat gekenmerkt werd door een zekere financiële kwetsbaarheid.

- Gedurende de hele onderzochte periode vertoonde de groothandel in aardappelen een lagere liquiditeit en solvabiliteit dan de groothandel in voedingsmiddelen en dranken. Voor de rendabiliteit zijn de ratio's gemiddeld vergelijkbaar tussen de groothandel in aardappelen en de groothandel in voedingsmiddelen en dranken. Wat de evolutie betreft is de liquiditeit van de groothandel in aardappelen stabiel gebleven tot 2015 en is daarna sterk gedaald. De afgelopen drie jaar heeft deze activiteitstak te kampen gehad met een liquiditeitsprobleem. De rendabiliteit van de groothandel in aardappelen wordt gekenmerkt door drie verschillende fasen: een stagnatie op een laag niveau tussen 2010 en 2013; een opleving tussen 2014 en 2017; een sterke daling in 2018. De solvabiliteit van de sector is altijd laag geweest en neemt gestaag af sinds 2014.

Focus: Financiële analyse per onderneming van de aardappelkolom

In een zelfde bedrijfstak kan de financiële situatie sterk verschillen van onderneming tot onderneming. Ter illustratie hiervan geeft deze focus een overzicht van de financiële gezondheid van bepaalde ondernemingen in de aardappelkolom.

Thomson Reuters geeft een score aan de voornaamste ondernemingen in België⁴⁰. Deze score geeft een overzicht van de voorwaarden voor financiering en van de financiële gezondheid van de onderneming. De score omvat indicatoren van "profitability", "leverage", "coverage", "liquidity" en "growth"⁴¹. De score van een onderneming schommelt tussen 0 en 100 en weerspiegelt het centiel waarin de onderneming zich bevindt ten opzichte van alle ondernemingen (alle sectoren vermengd) in de ontwikkelde landen. Hoe hoger de score, hoe beter de financiële gezondheid van de onderneming en hoe beter ze presteert op de wereldmarkt.

Grafiek 18 toont de resultaten voor 12 ondernemingen in de aardappelkolom voor het jaar 2018. Er is een grote spreiding in de scores van de ondernemingen in de kolom. De onderneming met de beste financiële gezondheid heeft een score van 97. Zij behoort met andere woorden tot de 3 % van ondernemingen die financieel het gezondst zijn in het hele staal van ondernemingen van Thomson Reuters in de ontwikkelde landen. Anderzijds ligt de onderneming met de score van 6 (minst goede algemene score van alle ondernemingen in de aardappelkolom) slechts in het zesde centiel ten opzichte van alle ontwikkelde landen. 7 van de 12 ondernemingen van de aardappelkolom hebben een score van meer dan 70 (die als zeer goed wordt beschouwd), wat betekent dat ze tot de 30 % gezondste en meest performante ondernemingen van de ontwikkelde landen behoren.

Bovendien scoorden de ondernemingen in de sector verwerking en conservering van aardappelen gemiddeld beter dan de ondernemingen in de sector productie van diepgevroren aardappelbereidingen.

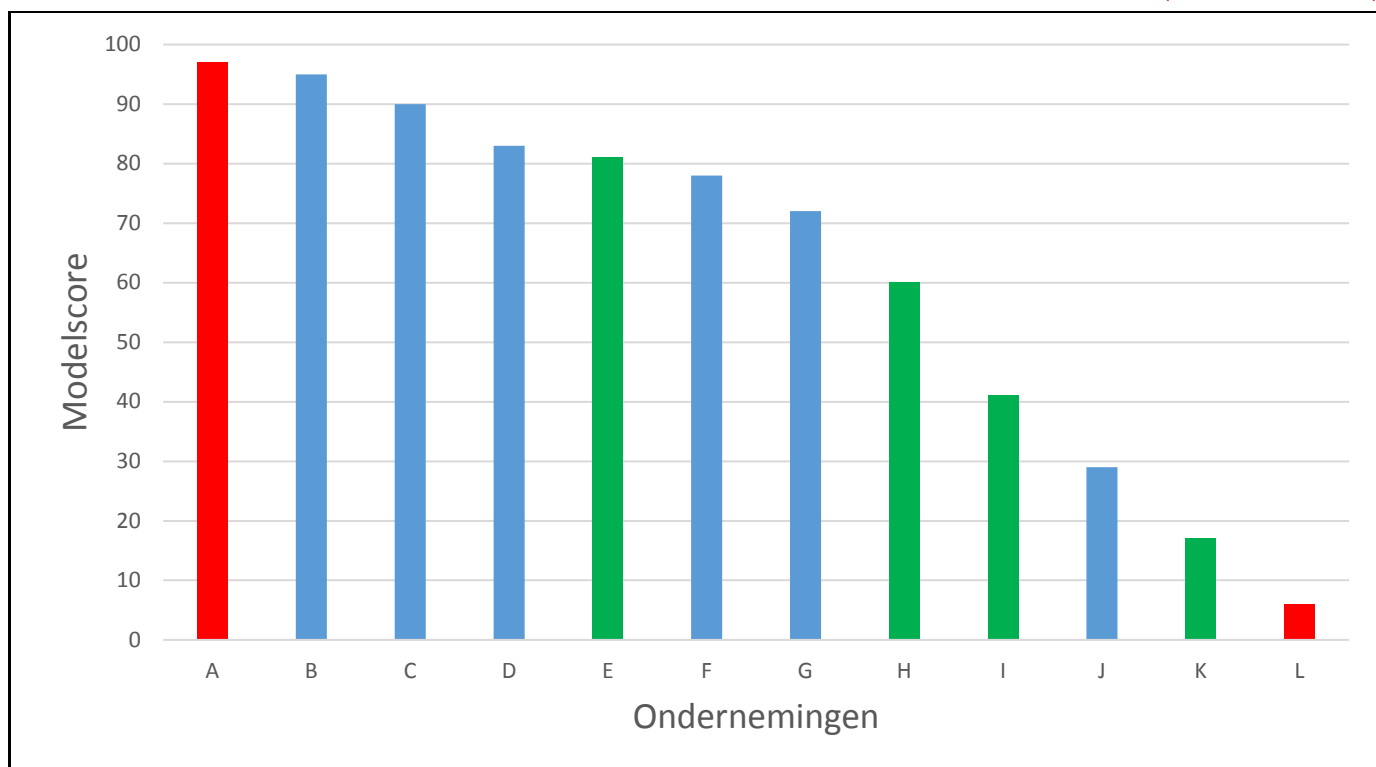
⁴⁰ Alle definities en hypothesen van het gebruikte model zijn te vinden in het document "StarMine Quantitative Analytics" dat beschikbaar is op de website van Refinitiv (Thomson - Reuters).

https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/brochures/star-mine-quantitative-analytics-brochure.pdf.

⁴¹ Een nauwkeurige definitie van de indicatoren bevindt zich in bijlage 4.

Grafiek 18. De scores van Thomson-Reuters voor de ondernemingen in de Belgische aardappelkolom, 2018

(Score tussen 0 en 100)

Opmerkingen: Ondernemingen in de NACE-sector 10311 zijn in het blauw, ondernemingen in NACE-sector 10312 zijn in het groen, ondernemingen in NACE-sectoren 46311 en 46382 zijn in het rood.

Bron: Thomson-Reuters.

Onderstaande tabel geeft de bijdrage van de verschillende dimensies aan de eindscore weer van de 12 ondernemingen in de aardappelkolom voor het jaar 2018. De vaststelling is dat de bijdrage van de verschillende dimensies aan de eindscore verschilt van bedrijf tot bedrijf. Zo wordt vastgesteld dat bedrijf J, met de derde laagste score, toch een aanzienlijke groei heeft, terwijl bedrijf F de hoogste sub-score heeft voor de dimensie "profitability".

Tabel 13. Bijdrage van de verschillende financiële dimensies aan de score van Thomson-Reuters voor de ondernemingen in de Belgische aardappelkolom, 2018

(Scores tussen 0 en 100)

Onderneming	Profitability	Leverage	Coverage	Liquidity	Growth	Eindscore
A	62	89	96	85	43	97
B	40	87	90	99	16	95
C	23	84	84	66	0	90
D	34	88	66	85	18	83
E	83	64	70	41	73	81
F	89	72	76	30	55	78
G	39	65	73	57	54	72
H	33	78	89	13	28	60
I	25	50	52	59	13	41
J	23	24	27	50	59	29
K	27	77	1	43	23	17
L	25	10	26	19	5	6

Bron: Thomson-Reuters.

III.7 Conclusie

De aardappelsector bestaat uit verschillende kolommen, die vertrekken van verschillende primaire productietypes (aardappelsoorten) en eindigen met een ruim gamma van consumentenproducten. De chipsindustrie is bijvoorbeeld heel anders dan deze van de diepvriesfrietten of de bewaaraardappelen die vers worden verkocht. Deze verschillende kolommen kruisen elkaar niet (of nauwelijks), ook al zijn sommige operatoren in meerdere circuits actief. Natuurlijk bestrijkt de sector ook verschillende bedrijfstakken of verschillende activiteitsklassen volgens de NACE-nomenclatuur.

In België staat de aardappelteelt inzake productiewaarde op de tweede plaats van de plantaardige productie na de groententeelt. Het belang ervan is de laatste jaren ook toegenomen, met oppervlakten die de afgelopen vijftien jaar een stijgende trend vertonen (gemiddelde stijging van 3 % per jaar tussen 2003 en 2018). In 2008 is de aardappelteelt inzake oppervlakte belangrijker geworden dan de bietenteelt. Het aantal producenten is de afgelopen 6 jaar zelfs toegenomen, terwijl het totale aantal landbouwbedrijven gestaag afneemt. Voor bewaaraardappelen zijn de oppervlakten gelijk in Vlaanderen en Wallonië, maar vroege aardappelen worden bijna uitsluitend in Vlaanderen geteeld. De teelt van pootaardappelen is onbelangrijk in België. De Belgische aardappeltelers zijn, via de verwerkende industrie die de schakel van de pootaardappelen controleert, afhankelijk van de Nederlandse producenten. Op Europees niveau is België de zesde grootste producent, met 3 miljoen ton in 2018 (een jaar dat gekenmerkt wordt door een lage oogst als gevolg van droogte).

Wat betreft de prijzen die aan telers werden betaald, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen verschillende soorten markten. Zo kunnen bijvoorbeeld de bewaaraardappelen worden verkocht op de vrije markt of in het kader van jaarcontracten tussen de producent en een handelaar. De vrije markt betreft hoofdzakelijk de bewaaraardappelen die voor de industrie bestemd zijn. Voor de versmarkt of voor de chipsindustrie gaat het volledig om een contractmarkt. De prijzen onder contract zijn veel stabielier dan deze van de vrije markt, zowel tijdens het oogstjaar als van het ene oogstjaar op het andere. De vrije markt, die 25 tot 30 % van de aardappelmarkt vertegenwoordigt (volgens schattingen van de FIWAP), is veel volatieler, en dus risicovoller, dan de contractmarkt, maar is gemiddeld ook rendabeler. De twee markten zijn echter met elkaar verbonden. De prijs op de contractmarkt hangt af van de prijs op de vrije markt in het voorgaande oogstjaar, zonder enige economische logica. Ook moet worden vermeld dat de prijs op de vrije markt zelf grotendeels afhankelijk is van het aanbod, en dus van de weersomstandigheden.

De contractmarkt blijft echter ook risicovol. In België hebben de contracten immers betrekking op tonnages (in tegenstelling tot Nederland bijvoorbeeld, waar ze betrekking hebben op oppervlakten). Als een producent het verwachte productieniveau niet haalt en de geplande hoeveelheden niet kan leveren, moet hij zich op de vrije markt bevoorraden waarop de prijs bij slechte oogsten hoger is dan deze bepaald in het contract. In het zeer slechte oogstjaar 2018 werd deze situatie bij veel producenten waargenomen. De beroepssector onderzoekt momenteel hoe systemen kunnen worden ingevoerd die toelaten om de risico's beter te verdelen tussen de landbouwproducenten en de verwerkers en die zorgen voor meer transparantie tussen de verschillende schakels in de keten (ook is er recentelijk een nieuwe interprofessionele organisatie opgericht Belpotato.be).

De rendabiliteit van de aardappel voor de landbouwers is sindsdien zeer volatiel van jaar tot jaar en in sommige jaren is het netto bedrijfsresultaat (het verschil tussen de opbrengsten van de teelt en de variabele en vaste kosten) niet voldoende om de gezinsarbeid te vergoeden. Het resultaat blijft echter over het algemeen hoger dan dat van andere grote teelten. Over het algemeen is de aardappel de afgelopen jaren dus relatief rendabel geweest voor de Belgische landbouwproducenten, maar vanwege de grote gevoeligheid van het gewas voor de weeromstandigheden en de afhankelijkheid van de marktvoorwaarden die door de verwerkende industrie worden bepaald, is deze teelt risicovol.

Voor de volgende stadia van de kolom (de aardappelindustrieën en de groothandels in aardappelen) toont de screening van de marktwerking van het Prijzenobservatorium aan dat zij moeten worden beschouwd als potentieel problematische sectoren in termen van marktwerking, met name vanwege de concentratie en het kapitaalintensieve karakter van bepaalde schakels in de aardappelkolom.

Deze gedetailleerde studie laat echter niet toe te concluderen dat er bij deze schakels problemen zijn inzake marktwerking. Aangezien er ondernemingen zijn die zowel in de aardappelindustrie als in de handel actief zijn, moet de concentratie worden genuanceerd. De classificatie NACE weerspiegelt niet steeds volledig de economische realiteit (deze

analyse heeft aangetoond dat meerdere ondernemingen verschillende activiteiten kunnen uitoefenen). Bovendien, ook al is de kapitaalintensiteit in de aardappelindustrie hoog, verhindert niets dat een nieuwe speler tot een niche-markt toetreedt.

De aardappelindustrie en -handel zijn sectoren in volle economische ontwikkeling.

De belangrijkste sector, zowel qua omzet als qua tewerkstelling, is de productie van diepgevroren aardappelbereidingen (NACE 10312). Deze sector, die onder andere diepvriesfrietten produceert, heeft een omzet van twee miljard euro gegenereerd. Hoewel alle aardappel gerelateerde industriële en commerciële sectoren in België tussen 2010 en 2018 een positieve evolutie van hun omzet kenden, was de jaarlijkse stijging (8,7 %) het meest uitgesproken in de sector van de productie van diepgevroren aardappelbereidingen. De aardappelindustrie en de groothandel in aardappelen worden gekenmerkt door een structuur van familiebedrijven, ook al werden sommige familiebedrijven overgenomen door een buitenlandse groep.

De positieve evolutie van de productie en de buitenlandse handel in afgewerkte aardappelproducten in België is ook een bewijs van deze dynamiek. In 2018 produceerde België een kwart van de afgewerkte aardappelproducten van de Europese Unie. Het overgrote deel van deze productie is bestemd voor de export. In 2018 werd immers 2,8 miljoen ton aardappelproducten (voor een totaal bedrag van 2 miljard euro) uitgevoerd. Tussen 2000 en 2018 is de uitvoer van aardappelproducten verviervoudigd, van 0,7 miljoen ton tot 2,8 miljoen ton. De Belgische industrie is sterk exportgericht en is gedwongen om concurrerende prijzen te hanteren op de internationale markt en meer in te zetten op volume (dan op prijs) om haar omzet te ontwikkelen. Aangezien de lokale productie niet voldoende is om aan de groeiende vraag van de industrie te voldoen, heeft België 2,6 miljoen ton verse aardappelen geïmporteerd in 2018. Globaal is de handelsbalans ruimschoots positief (+1,5 miljard euro in 2018). De binnenlandse consumptie van aardappelen heeft daarentegen de neiging te dalen over de jaren heen, voornamelijk als gevolg van het toegenomen verbruik van kant-en-klaarmaaltijden.

De financiële analyse heeft aangetoond dat de sector van de verwerking en conservering van aardappelen (NACE 10311, die onder andere chips produceert) gemiddeld hogere ratio's van rendabiliteit, liquiditeit en solvabiliteit heeft dan de sector van de productie van diepgevroren aardappelbereidingen. Voor de periode 2010 – 2017 was de netto operationele marge van de verwerking en conservering van aardappelen (6,2 %) hoger dan deze van de voedingsindustrie (4,1 %), terwijl deze van de productie van diepgevroren aardappelbereidingen (4,1 %) er dicht bij lag. De waarden van de financiële indicatoren voor de groothandel in aardappelen liggen ook dicht bij deze van de groothandel in levensmiddelen. Op het niveau van dezelfde groep, die actief is in de verschillende schakels, kunnen de slechte prestaties van een bedrijfstak (bijvoorbeeld de groothandel) echter worden gecompenseerd door de goede resultaten van een andere bedrijfstak (bijvoorbeeld de productie van aardappelen). Toch is het belangrijk om de ontwikkeling van de financiële ratio's van de industrie en de handel, die de laatste jaren van de analyse zijn verslechterd, nauwlettend op te volgen. Terwijl de industrie in 2011 en 2014 geen terugval van de rendabiliteit gekend heeft zoals de landbouwsector, hebben de slechte resultaten van 2017 en 2018 de hele aardappelkolom beïnvloed.

Lijst van afkortingen

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
Agrofront	Koepelorganisatie van de BoerenBond, de Fédération Wallonne des Agriculteurs en het Algemeen Boerensyndicaat
BB	Boerenbond
BEL	België
Belgapom	Beroepsvereniging voor de Belgische aardappelhandel en -verwerking
BIBF	Beroepsinstituut van Erkende Boekhouders en Fiscalisten
btw	Belasting over de toegevoegde waarde
DAEA	Direction de l'Analyse Economique Agricole
EBIT	Earnings Before Interest and Tax
EBITDA	Earnings Before Interest, Tax, Depreciation and Amortisation
EU	Europese Unie
EU-28	De 28 landen van de Europese Unie
Eurostat	Directoraat-generaal van de Europese Unie, belast met het opmaken van statistieken
FIWAP	Filière Wallonne de la Pomme de Terre
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
FOD	Federale Overheidsdienst
FWA	Fédération Wallonne de l'Agriculture
GICP	Geharmoniseerde indexcijfer der consumptieprijzen
GJG	Gemiddelde Jaarlijkse Groei
GMO	Gemeenschappelijke ordening der landbouwmarkten
ha	Hectare
HHI	Herfindahl-Hirschman-Index
HORECA	Hotel, restaurant en café
ILB	Informatienet inzake landbouwbedrijfsboekhoudingen
INAGRO	Onderzoek & Advies in Land- & Tuinbouw
kg	Kilogram
LER	Landbouweconomische rekeningen
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland
max	Maximum

min	Minimum
NACE	Economische activiteiten nomenclatuur in de Europese Unie
nb	Nota bene
NBB	Nationale Bank van België
PCA	Interprovinciaal Proefcentrum voor Aardappelteelt
POMMAK	Markttransparantie akkerbouw
PRODCOM	PRODucts of the European COMmunity
R&D	Research & Development
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
Statbel	Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium van de FOD Economie
VAVI	Vereniging voor de Aardappelverwerkende Industrie
VILT	Vlaams infocentrum land- en tuinbouw
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VTE	Voltijds equivalent

Bijlagen

Bijlage 1: Rendabiliteit van de teelt van bewaaraardappelen, extrapolatie voor de jaren 2018 en 2019

1. Waals Gewest

(In euro/ha)

	Gemiddelde 2012-2017	2017	2018		2019	
			Coëfficiënt 2018/2017 (%)	Waarde	Coëfficiënt 2019/2018 (%)	Waarde
Voornaamste product	5.309	4.181	86	3.602	112	4.048
<i>Kost (operationele kosten)</i>	1.710	1.828	101	1.840	100	1.835
<i>Pootgoed</i>	681	884	98	869	99	856
<i>Meststoffen</i>	405	355	104	370	100	372
<i>Gewasbeschermingsmiddelen</i>	606	569	102	580	101	586
<i>Andere</i>	18	20	104	21	101	21
Bruto marge	3.599	2.353	75	1.762	126	2.213

Bron: Waals Gewest, Statbel, eigen berekeningen.

2. Vlaams Gewest

(In euro/ha)

	Gemiddelde 2012 - 2017	2017	2018		2019	
			Evolutie- coëfficiënt 2018/2017 (%)	Waarde	Evolutie- coëfficiënt 2019/2018 (%)	Waarde
Totale opbrengsten	5.389	4.445	86	3.824	112	4.294
Verkopen	5.357	4.403	86	3.793	112	4.263
Diverse inkomsten	31	42	73	30	100	30
Totale variabele kosten	2.322	2.408		2.406		2.434
Zaai- en pootgoed	794	927	98	911	99	897
Meststoffen	306	268	104	279	109	305
Gewasbeschermingsmiddelen	692	664	102	676	104	701
Energie	148	139	112	156	93	145
Werk door derden	349	388	93	360	100	360
Verkoopkosten	10	8	124	10	100	10
Overige kosten	23	15	102	15	101	15
Bruto saldo	3.067	2.037		1.417		1.860
Totale vast kosten	1.578	1.619		1.696		1.700
Afschrijvingen	519	451	96	431	101	435
Fictieve intresten	175	161	107	172	100	172
Kosten gronden en gebouwen	81	87	102	89	100	89
Kosten werktuigen	135	140	100	139	100	139
Pacht	611	712	113	802	100	802
Andere vaste kosten	56	70	91	63	100	63
Familiaal arbeidsinkomen	1.489	418		-279		160
Vergoeding eigen arbeid	740	698	103	717	103	737
Netto bedrijfsresultaat	749	-281		-996		-577

Bron: Vlaams Gewest, Statbel, eigen berekeningen.

Bijlage 2: Indicatoren van de screening van de marktwerking

De indicator **aantal ondernemingen** omvat het aantal Belgische ondernemingen die op de binnenlandse markt actief zijn in een bepaalde sector. De reden van bestaan van deze indicator is dat sectoren met weinig bedrijven een hoger risico vertonen op prijsafspraken of andere soorten van samenspanning.

Ondanks het complexe verband tussen de **concentratiegraad** (zoals gemeten door de HHI) en de marktmacht, wordt algemeen aangenomen dat marktmacht samengaat met een hogere concentratie van de bedrijven. Dit kan resulteren in een omgeving die minder gunstig is inzake concurrentie.

De graad van **importpenetratie** meet de graad van openheid van een sector. Een grotere openheid kan daarom onder bepaalde voorwaarden gepaard gaan met hogere concurrentie op de binnenlandse markt.

De **kapitaalintensiteit** van een sector wordt berekend als de hoeveelheid kapitaal die nodig is om zijn omzet te genereren. Wanneer de verhouding tussen de hoeveelheid kapitaal en de totale bedrijfsopbrengsten hoog is, ondervinden nieuwe of kleine bedrijven meer moeilijkheden om zich te vestigen of te handhaven op de markt. Dat kan leiden tot een potentieel concurrentieprobleem in kapitaalintensieve sectoren.

De **Price Cost Margin** geeft de winstmarge van een sector weer. Een zeer hoge winstmarge wijst op de aanwezigheid van rendabele ondernemingen in de sector en maakt het daarom moeilijker voor nieuwe bedrijven om tot de sector toe te treden; dit zou mogelijk kunnen duiden op een slechte marktwerking. Een negatieve winstmarge van een sector wijst ook op een (eenmalig/permanent) probleem van slecht marktfunctioneren.

Het **ondernemingsverloop** analyseert de dynamische evolutie van de samenstelling van een sector door de analyse van ondernemingen die toetreden tot de markt of de markt verlaten. Een lage indicatorwaarde kan duiden op bepaalde toe- of uittredingsdrempels.

De **overlevingsgraad** analyseert de demografische veranderingen van een sector. Een hoge overlevingsgraad duidt op een stabiele demografie van de sector, met weinig nieuwe bedrijven en een hoge overlevingsgraad van de bestaande bedrijven op de markt. Een grote stabiliteit kan een potentieel risico inhouden dat voortvloeit uit de interacties tussen de ondernemingen, vooral in sectoren met weinig bedrijven.

De **veranderlijkheid** van marktaandelen analyseert de dynamische evolutie van een sector, door de relatieve stabiliteit van de marktaandelen van de verschillende bedrijven in die sector te beschouwen. Deze indicator meet het totaal van de marktaandelen die door krimpende ondernemingen worden overgedragen aan groeiende ondernemingen. Een lage waarde is een indicatie van een grote stabiliteit in de verdeling van de marktaandelen in een sector van het ene jaar op het andere, wat mogelijk kan wijzen op mededingingsproblemen en onderlinge afspraken tussen bedrijven. Daarnaast kan ook de aanwezigheid van toetredingsdrempels de ontwikkeling van nieuwe bedrijven afremmen, wat de stabiliteit van de verdeling van de marktaandelen binnen een sector kan beïnvloeden.

De veranderlijkheid van een bepaald jaar moet genuanceerd worden door rekening te houden met de gemiddelde veranderlijkheid over een langere periode. Een hoge mate van veranderlijkheid wijst bovendien niet noodzakelijk op een goede marktwerking, maar kan ook voortvloeien uit een slechte conjunctuur, wetswijzigingen of hervormingen binnen de sector.

De **rotatiegraad van ondernemingen** (TNF8) berekent het verloop van de acht belangrijkste ondernemingen binnen een sector (op basis van de binnenlandse omzet) tussen 2012 en 2017. Een hoge waarde van deze indicator wijst op een hoge instabiliteit en dus op een mogelijke sterkere concurrentie.

Bijlage 3: Berekening van de ratio's van rendabiliteit, solvabiliteit en liquiditeit

Rendabiliteit

- Netto operationele marge (%) = $((\text{Bedrijfswinst of -verlies (9901)} + \text{kapitaalsubsidies (9125)}) / \text{Omzet (70)}) \times 100$.

De bedrijfswinst of het bedrijfsverlies (rekening 9901) wordt bekomen na aftrek van de bedrijfskosten (rekening 60/64) van de bedrijfsopbrengsten (rekening 70/74). De kapitaalsubsidies slaan op de rekening 9125. De omzet slaat op de rekening 70.

- Ondernemingsmarge (%) = $(\text{Winst (verlies) van het boekjaar (9904)} / \text{Omzet (70)}) \times 100$.

Het resultaat van het boekjaar slaat op de rekening 9904 en de omzet op de rekening 70

Solvabiliteit

- $(\text{Eigen vermogen (10/15)} / \text{Balanstotaal (10/49)}) \times 100$.

Liquiditeit

- Enge liquiditeit = $((\text{Vlottende activa (29/58)} - \text{Vorraden en bestellingen in uitvoering (3)}) / (\text{Schulden op ten hoogste één jaar (42/48)} + \text{Overlopende rekeningen (492/3)})) \times 100$.

De vlottende activa op de rekeningen 29/58, de voorraden en de bestellingen in uitvoering op de rekening 3, de schulden op ten hoogste één jaar op de rekeningen 42/48 en de overlopende rekeningen van het passief op de rekeningen 492/3.

- Ruime liquiditeit = $(\text{Vlottende activa (29/58)} / (\text{Schulden op ten hoogste één jaar (42/48)} + \text{Overlopende rekeningen (492/3)})) \times 100$.

De ruime liquiditeit wordt, in het kader van deze analyse, berekend als de verhouding van de vlottende activa (met inbegrip van de voorraden en de bestellingen in uitvoering) op de som van de schulden op ten hoogste één jaar plus de overlopende rekeningen van het passief.

Bijlage 4: Indicatoren van het model van Thomson-Reuters

De score van het model geeft een overzicht van de financieringsvoorwaarden en van de financiële gezondheid van een onderneming. De score omvat indicatoren van “profitability”, “leverage”, “coverage”, “liquidity” en “growth”.

De indicator “profitability”

Hoe hoger de waarde van deze indicator, hoe hoger de rendabiliteit van de onderneming. De ratio's die worden gebruikt om deze indicator te berekenen zijn onder meer “return on tangible capital”, “profit margin”, “unrealized losses to tangible capital” en sectorspecifieke indicatoren.

De indicator “coverage”

Deze indicator omvat alleen de dekkingsfactoren van het model. Hogere waarden worden toegekend aan bedrijven met een hogere dekkingsgraad. De ratio's die worden gebruikt om deze indicator te berekenen zijn onder meer “EBITDA/interessen”, “EBIT/interessen”, “free cash flow/debt” en sectorspecifieke indicatoren.

De indicator “growth”

Voor deze indicator worden de hoogste waarden toegekend aan bedrijven met een hogere en stabielere groei (volgens winst, omzet en rendabiliteit).

De indicator “leverage”

Voor deze indicator worden de hogere waarden toegekend aan bedrijven met een lager hefboomeffect. De ratio's die in deze component worden gebruikt omvatten het “actief/eigen vermogen”, de “netto schuld/eigen vermogen”, “unfunded pension liability/eigen vermogen”, en sectorspecifieke ratio's.

De indicator “liquidity”

Hogere waarden worden toegekend aan bedrijven met sterkere liquiditeitsposities. De ratio's die in deze component worden gebruikt omvatten “cash/schuld”, de “quick ratio”, de variatie van de quick ratio.